

”Hopper og spretter, den. Som en gummiball!”

En kvalitativ intervjustudie om favorittmusikk
blant mennesker med Downs syndrom.

Mari Aspaas Johannessen

Mastergradsstudiet i musikkterapi

Norges musikkhøgskole

Mai 2013

FORORD

Å skrive en masteroppgave er en krevende og lang prosess. Det hele begynte i 2011, da vi skulle bestemme oss for tema til denne o´store masteroppgaven. Jeg bestemte meg raskt for tema, og ballen begynte å rulle. Det er mange som bør takkes for at ballen begynte å rulle såpass raskt.

Først og fremst vil jeg rette en takk til veileder Karette Stensæth ved Norges musikkhøgskole. Takk for at du har vært en rolig støtte gjennom hele prosessen. Du gir meg konstruktive tilbakemeldinger og mye oppmuntring; det har jeg satt stor pris på.

Ingeborg Nebelung, praksislærer, venninne og superhelt. Hva skulle jeg gjort uten deg? Takk for at du har hørt på meg, gitt meg ideer, lest teksten, gitt tilbakemeldinger, muntret meg opp og heiet på meg helt til mål.

En stor takk til alle informantene, som stilte opp på intervju og gav av dere selv! Oppgaven hadde ikke vært noen ting uten dere!

Mammaen min Hanne Aspaas, pappaen min Bjarne Johannessen og tante Kathrine Aspaas. Takk for at dere har lest oppgaven, gitt tilbakemeldinger og trodd på meg!

Takk til verdens beste klasse. Hver enkelt av dere har betydd mye for meg gjennom disse to årene. Spesielt takk til lesesalgjengen for mange morsomme timer sammen, og gode innspill. Vi klarte det!

Takk til bestevenninne Kristine Herwell Eikeland for mye oppmuntring og gode ord! Nå skal jeg ha en klem.

Sist, men absolutt ikke minst, takk til mopsen min, Dexter, som trofast har sittet under stolen eller på foten min og gitt meg gode grunner til å få frisk luft mellom slagene.

Majorstuen, Oslo, 13. mai 2013

Mari Aspaas Johannessen

Sammendrag

Temaet for denne studien er favorittmusikk og Downs syndrom. Problemstillingen er: ”Er det slik at én type musikk fenger mer enn annen musikk for mennesker med Downs syndrom, og hvilken betydning kan favorittmusikk ha for deres identitet?” Jeg har ønsket å studere favorittmusikk hos voksne med Downs syndrom. Metoden jeg har brukt er kvalitativt semistrukturert dybdeintervju med fire informanter som alle er menn og har Downs syndrom. Teorier om favorittmusikk, musikk, musikalske preferanser, identitet og utviklingshemning står sentralt. Resultatene fra intervjuene diskuteres i lys av denne teorien.

Formålet med studien er å bidra med kunnskap om et tema som omhandler klienter musikkterapeuter ofte møter. Viktigheten av å anerkjenne klientens musikalske preferanser står sterkt i musikkterapien. Derfor er det kanskje overraskende at det finnes lite eller ingen nedskrevet kunnskap om sammenhenger mellom mennesker med Downs syndrom og deres musikkpreferanser i musikkterapilitteraturen. Informantene i denne studien viser at de lytter til mye av den samme musikken, og at alle har et sterkt forhold til danseband og dansemusikk.

Informantene i denne studien viser at de lytter til mye av den samme musikken. Jeg konkluderer med følgende: danseband og musikk spilt av popband som DDE er én type musikk som fenger deltakerne i denne studien mer enn annen. For musikkterapeuter er det nødvendig å være forberedt på, og anerkjenne dette, når de møter mennesker med Downs syndrom i musikkterapi. Favorittmusikk og identitet står i et gjensidighetsforhold til hverandre, fordi de kan påvirke og utvikle hverandre.

Emneord: favorittmusikk, Downs syndrom, musikkterapi, musikksmak, identitet, musikalske preferanser.

Summary

The subject of this study is favorite music and Down syndrome. The research question is: "Does one type of music appeal more than other types of music to people with Down syndrome, and what impact could favorite music have on their identity?" I wanted to study musical preferences among people with Down syndrome on the basis of my own pre-understanding on this subject. The method I used is qualitative semi structured in-depth interviews with four informants, who all are adults, and men with Down syndrome. Theories about favorite music, music, musical preferences, identity and developmental issues are central. The results from the interviews are discussed in relation to this theory.

The purpose of this study is to provide new knowledge about a topic and a group of people with which and who music therapist are often confronted. In music therapy we learn that it is important to acknowledge the client's musical preferences. The informants from this study tell that they, to a large extent, listen to a lot of the same music and that they all feel strongly "dance bands" and dance music.

The informants from this study tell that they, to a large extent, listen to the same music. I conclude with the following: "dance bands" and music from the DDE (a popular Norwegian band) are types of music that appeal more to the informants in this study than other types of music. For music therapists it is therefore necessary to be prepared for, and acknowledge this as a possible fact when they meet with clients with Down syndrome in music therapy. Favorite music and identity is in a mutual relationship. They have impact on each other.

Key words: favorite music, Down syndrome, music therapy, musical taste, identity, and musical preferences.

INNHold

1. INNLEDNING	1
1.1 BAKGRUNN FOR VALG AV TEMA	1
1.2 FORMÅLET MED STUDIEN	2
1.3 PROBLEMSTILLING	2
1.4 HVA ER MUSIKKTERAPI?.....	3
1.5 EN TIDLIGERE STUDIE OM TEMAET	4
1.6 AVGRENSNING OG OPPSETT	5
2. METODE	6
2.1 VEIEN FREM TIL VALG AV METODE	6
2.2 OM METODEVALG.....	7
2.3 HERMENEUTIKK	9
2.4 FENOMENOLOGI	10
2.5 INTERVJU.....	11
2.6 OM DATAINNSAMLINGEN	13
2.6.1 Valg av informanter	13
2.6.2 Bruk av video i intervju.....	14
2.7 ETISKE ASPEKTER.....	14
2.7.1 Informert samtykke.....	15
2.7.2 Redusert eller manglende samtykkekompetanse	16
2.7.3 Stigmatisering	17
2.8 TRANSKRIBERING.....	18
2.8.1 Sitater	19
2.9 UTFORDRINGER.....	19
2.9.1 Ledende spørsmål.....	20
3. TEORI	22
3.1 FAVORITTMUSIKK	22
3.1.1 Hva er musikk?.....	23
3.1.1.1 Musikkopplevelser.....	24
3.1.1.2 Musicking	24
3.1.2 Musikalske preferanser	25

3.1.3 Kroppslig appellering	28
3.1.4 Musikkens virkning på hjernen	30
3.2 HVA ER UTVIKLINGSHEMNING OG DOWNS SYNDROM?	30
3.2.1 Myter om musikk og Downs syndrom	33
3.3 IDENTITET	33
3.3.1 Musikalsk identitet	35
3.3.2 Musikk som identitetsmarkør	36
3.3.3 Anerkjennelse av klientens musikksmak.....	38
4. ANALYSE OG DRØFTING	42
4.1 KATEGORIER:	43
4.1.1 Kropp.....	43
4.1.2 Fellesskap.....	45
4.1.2.1 Individuell og sosial musikksmak.....	47
4.1.3 Identitetsmarkør	48
4.1.3.1 Musikalske preferanser som kulturell kapital	49
4.1.4 "Gøy"	51
4.1.4.1 "Gøy" med musikk på fester	53
4.1.4.2 Favorittmusikk – positive følelser	54
4.1.5 Gjenkjennelighet	55
4.1.5.1 Tilgang til musikk.....	56
4.1.5.2 Hjernens gjenkjennelsesevne.....	57
4.1.6 Minner	58
5. OPPSUMMERING	61
5.1 KRITIKK AV STUDIEN.....	61
5.2 KONKLUDERENDE AVSLUTNING	62
LITTERATUR	64

Vedlegg:

Nr. 1 - Informasjonsskriv og samtykkeerklæring

Nr. 2 - Intervjuguide

Nr. 3 - Svar fra Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste (NSD)

Nr. 4 - Kategorisering av datamaterialet

1. Innledning

I dagliglivet hører man musikk i mange situasjoner; i bilen, hjemme, på kjøpesenteret eller på skolen eller i jobb. Noe av denne musikken berører noe spesielt i oss. Musikkens følelsesmessige berøring gjør at vi ønsker å høre den aktuelle musikken flere ganger. Denne musikken er den vi kaller vår favorittmusikk. Favorittmusikk er noe vi møter overalt. Vi møter vår egen, og vi møter andres favorittmusikk. Vi møter favorittmusikk vi ikke forstår oss på, og vi møter favorittmusikk som passer med vår egen. Ofte danner man fellesskap med andre med lik, eller lignende, favorittmusikk som en selv.

Favorittmusikk kan være beskrivende for hvem man er, ens identitet og hvilken gruppe mennesker man vil identifiseres med.¹ Når man blir kjent med nye mennesker stilles ofte spørsmålet: ”Hva slags musikk hører du på da?”. Svaret på spørsmålet mener jeg kan si noe om hvem personen er. Dette spørsmålet var en av grunnene til at jeg ønsket å skrive masteroppgave om temaet favorittmusikk. En annen grunn er min grunnleggende interesse for musikk og Downs syndrom, som startet da jeg var barn.² I årenes løp, i skole, barnehage, har jeg vært interessert i mennesker med Downs syndrom³. Jeg har mange gode opplevelser og minner med mennesker med denne diagnosen. Som liten hadde jeg en nabogutt med Downs syndrom, som jeg likte godt, og da jeg begynte på folkehøgskole utviklet min interesse for mennesker med spesielle behov seg. Dette har forsterket seg i forbindelse med at jeg begynte å studere musikkterapi ved Norges musikkhøgskole. Det ble derfor naturlig for meg å skrive masteroppgave om favorittmusikk og Downs syndrom.

1.1 Bakgrunn for valg av tema

Gjennom oppveksten, og i jobb, har jeg hatt mye omgang med mennesker med Downs syndrom (heretter DS), og jeg erfarte at disse menneskene ofte ville høre på den samme musikken. Fenomenet gjentakelsesfaktor, som i denne sammenhengen handler om gjentakende bruk av musikk i musikkterapi, er noe jeg har reflektert mye over. TV Norges TV-

¹ I denne teksten bruker jeg ordene ”favorittmusikk” og ”musikksmak” om hverandre.

² Downs syndrom er en medfødt diagnose som bidrar til reduserte forutsetninger for utvikling og læring (Einang, udatert). En grundigere beskrivelse av syndromet kommer senere i teksten.

³ Det kan skrives ”Downs syndrom” eller ”Downsyndrom”. På engelsk skrives det ”Down syndrom”, men på norsk er dette orddelingsfeil. Jeg følger språkrådets anmodning, og skriver ”Downs syndrom”.

serie ”Tangerudbakken borettslag” har vist oss Hans og Bjørn Terje, to gutter med DS, som har danset og hoiet til sangen om ”Kaptein Sabeltann”. Utvikles myter om temaet, eller er det slik at mennesker med DS er spesielt begeistret for denne sangen? Flere i min omgangskrets har også fortalt meg at de har erfart at mennesker med DS liker den samme musikken, og det gjorde at jeg kunne tenke meg og studere om én type musikk fenger mer enn annen for denne gruppen mennesker. Hvilken rolle favorittmusikk spiller i identitetsdannelsen finner jeg interessant, og er noe jeg ville se nærmere på i denne studien.

1.2 Formålet med studien

I samtaler med erfarne musikkterapeuter har jeg fått anerkjennelse for mine ideer om temaet jeg tar for meg. De har fortalt meg at de har den samme erfaringen som meg; at mennesker med DS ofte vil spille eller høre på den samme musikken i musikkterapitimene. Det kan være interessant for musikkterapeuter å lese denne oppgaven, fordi den tar for seg et tema som kan gi et bilde på typer situasjoner man kommer overfor i arbeidet som musikkterapeut. Å ha kunnskap om mulige musikalske preferanser og favorittmusikk kan gjøre musikkterapeuten klar for å ta i mot det som møter en i arbeidet.

Utgangspunktet for studien var min opplevelse av at mange med DS liker danseband og Kaptein Sabeltann. Min forforståelse og erfaring fra arbeid i helsevesenet og i fritidsklubb er grunnlaget for at jeg har valgt å gjøre en studie som denne. Mine egne tanker og ideer har ført til at jeg ville konsentrere meg om å finne ut om denne hypotesen stemmer. Jeg vil også forsøke å sette fingeren på hvordan favorittmusikk kan være betydningsfull for identiteten.

1.3 Problemstilling

Problemstillingen er todelt, og lyder som følger:

Er det slik at én type musikk fenger mer enn annen musikk for mennesker med Downs syndrom, og hvilken betydning kan favorittmusikk ha for deres identitet?

Jeg vil i denne oppgaven skrive om musikksmak, favorittmusikk, hvilken musikk som fenger, og om det er noen likhetsmønstre i musikksmak og musikalske preferanser blant deltakerne i studien. Jeg ønsker også å undersøke om dette kan bety noe for deres identitet. Dette vil jeg gjøre fordi jeg har erfart at identitet er nært knyttet til favorittmusikk og musikalske preferanser, fordi man ofte bruker musikk i hverdagen for å oppnå sosiale og kognitive mål. Det ville muligens vært interessant å intervju musikkterapeuter, fordi jeg kunne fått kjennskap til konkret erfaring omkring temaet, men jeg har valgt å konsentrere meg om "klientens" ståsted.⁴

1.4 Hva er musikkterapi?

Det finnes hundretalls forskjellige definisjoner på hva musikkterapi er. Noen definisjoner har fokus på musikken, andre har fokus på helse. Noen definisjoner har fokus på intervensjonen, mens andre igjen har fokus på livsendring. Even Ruuds definisjon på musikkterapi omfatter at musikkterapeuten skal hjelpe mennesker til å få nye handlemuligheter (Ruud, 1979). Han mener at musikkterapeuten jobber for å bruke musikk som kommunikasjonsmiddel og gjennom det gi nye handlemuligheter for klienten. Musikkterapi må defineres etter bruk og målgruppe. Kenneth Bruscia (1998) har samlet alle definisjoner på musikkterapi i en definisjon han kaller en arbeidsdefinisjon:

Music therapy is a systematic process of intervention, wherein the therapist helps the client to promote health, using music experiences and the relationships that develop through them as dynamic forces of change (Bruscia, 1998, s. 20).

Denne definisjonen sier at musikkterapi er en planlagt, systematisk intervensjon, der musikkterapeuten bidrar til å fremme helse hos klienten gjennom musikkopplevelser og relasjon. Bruscias definisjon på musikkterapi har fokus på både musikk og helse. Jeg ser på musikkaspektene og helseaspektene i en terapisisituasjon som likeverdige. Bruscia hevder at musikkopplevelsene og relasjonen mellom klient og terapeut er det som kan bidra til økt helse. Denne studien knyttes til Bruscias definisjon på musikkterapi, fordi musikkopplevelsen står i sentrum. Selv om denne studien ikke direkte handler om

⁴ Det er viktig å nevne at informantene i denne studien ikke er "klienter", slik de ofte kalles i musikkterapien. De er deltakere i en studie om favorittmusikk. Jeg vil kalle dem "informanter" eller "deltakere".

musikkterapi, er den skrevet for musikkterapeuter. Hvis det er slik at det finnes sammenhenger mellom DS, favorittmusikk og identitet, er dette viktig bakgrunnskunnskap for musikkterapeuter som jobber med mennesker med DS.

1.5 En tidligere studie om temaet

Til denne studien har jeg funnet litteratur ved å lete i musikkterapilitteraturen og i nærliggende fag. Jeg har lest masteroppgaver og doktoravhandlinger. Jeg har søkt gjennom referanselister i bøker og derfra funnet relevant teori. Jeg vil nå kommentere en tidligere studie gjort om temaet favorittmusikk.

Mie Mohlin (2009) omtaler en studie gjort av Schuchardt i 2004 om mennesker med autismes⁵ musikkpreferanser og hvilke elementer de vektla når de lyttet til musikk.⁶ Det er interessant å lese om denne studien fordi den tar for seg hvilke elementer ved musikken som gjør at mennesker med autisme ser på den som sin favorittmusikk. Den tar også for seg hvilke trekk ved autismen som gjør at de liker denne musikken. Schuchardt beskriver at informantene har ulik musikksmak, men også flere sammenfallende preferanser. For eksempel liker flere av informantene musikk med markant rytme, og Schuchardt ser en sammenheng mellom markert rytme og auditive og taktile sanser, som er sansene for hørsel og berøring. Schuchardt tror også at noe av grunnen til at de liker denne musikken er fordi den er forutsigbar. Artisten Enya er populær hos disse informantene, og Mohlin sier: "Denne musikken er rolig, den går vanligvis i 4/4 eller 2/4 takt og har få synkoper" (Mohlin, 2009, s. 47). Schuchardt mener at musikken informantene vokste opp med er musikken de velger å lytte til senere i livet. Musikk som beskrives som "Bright and calm" er musikken som hører til favorittene. Studien viste også at ingen av informantene med autisme liker teknomusikk, rap, country eller R&B, og Schuchardt tror dette er fordi musikken har uforutsigbare rytmer og melodier (Schuchardt i Mohlin, 2009). Jeg kan, med denne studien, muligens bidra til økt kunnskap om lignende temaer der målgruppen er mennesker med DS.

⁵ Autisme er en utviklingsforstyrrelse som fører til svekkede kommunikasjons- og sosiale evner (Johannessen, 2006).

⁶ Denne studien finnes bare på tysk.

1.6 Avgrensning og oppsett

Jeg har valgt å avgrense studien til kun å handle om mennesker med DS. Jeg har valgt å intervju mennesker med DS direkte fordi det kan bidra til økt forståelse og innsikt om deres egen musikksmak. Det kan også bidra til økt evne til å diskutere og reflektere over sin egen musikksmak. Økt forståelse kan også gi god innsikt for musikkterapeuten.

Begreper som favorittmusikk og identitet er begreper som vil defineres underveis i teksten.

I det kommende kapittelet vil jeg ta for meg metoden brukt i denne studien. Deretter vil jeg ta for meg hvilke etiske aspekter man må ta hensyn til ved å gjøre en studie som denne. Videre, i kapittel 3, vil jeg ta for meg relevant teori knyttet til temaet. Denne teorien er ment som bakgrunnskunnskap om tematikken. Deretter tar jeg for meg analysen og resultatene av datainnsamlingen, samtidig som jeg drøfter hvordan dette kan knyttes opp til teorien jeg tidligere har beskrevet. Jeg vil også dra inn annen teori, som relaterer til det informantene forteller. Til slutt kommer et oppsummeringskapittel der jeg vil gjøre rede for oppgavens konklusjoner.

2. Metode

Denne studien hører hjemme i kvalitativ forskning. Kvalitativ forskning handler om å gå i dybden rundt et tema og studere et eksklusivt utvalg informanter for å gjøre rede for deres opplevelse. Til innsamling av data har jeg valgt å bruke kvalitativt semistrukturert intervju. Jeg mener at jeg har vært ”fenomenologisk rettet” (Thornquist, 2003) i datainnsamlingen. Å være fenomenologisk rettet vil si at jeg prøver å legge bort mine egne forestillinger om det jeg studerer og ta utgangspunkt i informantenes livsverden. Livsverden vil si den verden vi selv er fortrolig med (Thornquist, 2003). Jeg ønsker å åpne meg mest mulig for å gi plass til informantenes egne opplevelser. Samtidig erkjenner jeg at det vil være umulig å legge bort egne forestillinger helt. Det er først og fremst mine tolkninger av det informantene sier jeg kan videreformidle. Som forsker befinner jeg meg dermed mellom fenomenologien og hermeneutikken. Jeg vil drøfte metode og mine valg senere i dette kapitlet. Thornquist (2003) forklarer forholdet mellom hermeneutikk og fenomenologi på en god måte og jeg synes dette gir en god oppsummering mot det følgende i kapitlet:

Ricoeur betrakter forholdet mellom fenomenologi og hermeneutikk som et gjensidighetsforhold. Fenomenologien fremholder at bevisstheten er rettet mot noe, og at dette noe har mening. Hermeneutikken betoner at dette ”noe” ikke er umiddelbart gitt, men må fortolkes (Thornquist, 2003, s. 175).

2.1 Veien frem til valg av metode

Metode betyr veien til målet, og hvilken metode man velger avhenger av hva man skal studere (Kvale & Brinkmann, 2009). Olav Dalland (2007) skriver at valg av metode sier noe om hvordan vi skal gå til verks for å skaffe eller etterprøve kunnskap. Han sier også: ”Begrunnelsen for å velge en bestemt metode er at vi mener den vil gi oss gode data og belyse spørsmålet vårt på en faglig interessant måte” (Dalland, 2007, s. 81). Jeg ønsker nå å si noe om hvordan jeg kom frem til mine metodevalg.

Å studere temaene favorittmusikk og identitet gjorde meg nysgjerrig på flere aspekter, men det har vært nødvendig å innsnevre og begrense det noe for å gjøre det overkommelig i en

masteroppgave. Jeg ønsket i utgangspunktet å vite så mye som mulig om flest mulig, og jeg ville gjerne gjøre en spørreundersøkelse i tillegg til intervju. Jeg hadde en idé om at jeg skulle gjøre en kvantitativ del i en kvalitativ studie. Ettersom jeg ville konsentrere meg om å lytte utelukkende til informantene tok jeg beslutningen om å gjøre en kvalitativ studie med intervju som metode. Mange studier innenfor musikkterapien henvender seg til musikkterapeuter eller til klienters foresatte for å tilegne seg kunnskap. I denne studien ville jeg gå direkte til områdets eksperter selv, nemlig voksne med DS. Jeg ville høre deres stemme og deres personlige mening. Tidlig i prosessen leste jeg Mie Mohlins doktoravhandling fra 2009, og hun skriver:

Når personer med autisme er i sentrum for ulike undersøkelser, er det ofte andre mennesker som observerer og formidler sine tolkninger av deres atferd uten at de selv kommer til orde. I arbeidet med denne avhandlingen valgte jeg en annen innfallsvinkel, idet jeg ønsket at ungdommer med autisme selv skulle formidle sine opplevelser gjennom egenrapportering (Mohlin, 2009, s. 69).

Mohlins tankegang inspirerte meg og gjorde at jeg ville gjøre denne studien slik jeg har gjort den, med intervju av ”ekspertene” selv.

2.2 Om metodevalg

Jeg mener det er nødvendig å kort beskrive hva en kvantitativ metode innebærer, fordi dette er essensielt for valget av kvalitativ metode. Kenneth Bruscia (1998) skriver at kvantitative metoder innebærer tre grunnleggende faktorer; stimuli, subjekt, respons. Dalland (2007) skriver at kvantitative metoder ønsker å forme informasjon til målbare enheter for å kunne regne på informasjonen eller finne gjennomsnitt eller prosentandeler. Denne metoden handler om å gå i bredden, og å få begrenset informasjon om mange deltakere. Datainnsamlingen skjer, som regel, uten direkte kontakt med deltakerne (Dalland, 2007). Den klassiske kvantitative metoden er spørreskjemaet, der man samler inn informasjon gjennom faste svaralternativer (Jacobsen, 2005).

Kvalitativ metode handler, i motsetning til kvantitativ metode, om å fange informasjonen om meninger og opplevelser, informasjon som ikke lar seg telle eller måle. Kvalitativ metode viser til karakteristiske trekk og egenskaper ved fenomener (Dalland, 2007). ”Qualitative research is always an intensely personal experience for the researcher” (Bruscia, 1995, s. 393). Her argumenterer Bruscia med at fokus, tilnærming og valg av informanter avhenger av forskerens egen bakgrunn og erfaringer. Intervjuene har vært viktige for meg som forsker, på grunn av mine interesser for studiens innhold og dens tema.

Kvalitativ metode søker å gå i dybden og har som regel færre informanter enn kvantitativ metode. Målet er å oppleve sammenheng og helhet, og den ferdige fremstillingen ønsker å formidle forståelse (Dalland, 2007). Den kvalitative metoden er en metode jeg mente at jeg ville komme til å mestre på en bedre måte enn kvantitativ metode, fordi jeg har mye erfaring med å være i kontakt med mennesker. Med tanke på at jeg ville lytte til informantenes egne stemmer er også kvalitativ metode et naturlig valg.

Dag Ingvar Jacobsen (2005) skriver at mange har hevdet at den *kvantitative* metoden ikke måler noe annet enn forskerens forståelse av et fenomen, fordi det er forskeren som fastsetter spørsmålene og svaralternativene. Det vil derfor være gunstig med *kvalitative* studier, der man tar tak i hvordan mennesker tolker den sosiale virkeligheten. Dette gjør man ofte ved deltakende observasjon eller intervjuer, der man kan studere mer direkte hva menneskene gjør og sier, og tolke ut fra menneskenes egne ord. På denne måten får man frem nyansene i menneskelig virkelighetsopplevelse (Jacobsen, 2005).

”Et overordnet mål for kvalitativ forskning er å utvikle forståelsen av fenomener knyttet til personer og situasjoner i deres sosiale virkelighet” (Dalen, 2004, s. 16). Det er interessant for meg å utvikle min forståelse for fenomenet favorittmusikk knyttet til mennesker med DS. Før forståelse kommer forforståelse. Forforståelsen består av meninger og oppfatninger vi har på forhånd av et møte. Det er sentralt å trekke inn forforståelsen på en slik måte at man kan få størst mulig forståelse av informantens opplevelser og uttalelser (Dalen, 2004). Forforståelse og erfaringer har spilt stor rolle, fordi forforståelsen min var utgangspunktet for denne studien. Min forforståelse bestod av en oppfatning om at mange mennesker med DS hører på en viss type musikk. I en intervjusituasjon er det viktig å legge egen forforståelse til side så godt det lar seg gjøre. Dette har jeg prøvd å gjøre og å ta i mot det informantene forteller med åpent sinn.

2.3 Hermeneutikk

Hermeneutikken hjelper oss å forstå hvordan vi forstår, og står sentralt innen humaniora. Begrepet hermeneutikk har to forskjellige bakgrunner. Noen trekker linjer til gresk mytologi og guden "Hermes", som var det guddommelige budskaps budbringer. Andre trekker linjer til det greske ordet "hermeneuein" som betyr å forstå, fortolke, tyde. Hermeneutikk er fortolkningskunst. Som lære kan hermeneutikken sees på som en reaksjon på naturvitenskapen. Hermeneutikken var opptatt av at det finnes vitenskap, ikke bare om natur, men også om menneskelig liv. En av hermeneutikkens "fedre", Wilhelm Dilthey skilte klart mellom disse to formene for vitenskap. I naturvitenskapen var målet å *forklare* fenomener, mens i humanvitenskapen ville man *forstå* menneskene (Thornquist, 2003). Thornquist (2003) skriver om Martin Heidegger og Hans Georg Gadamer, to kjente hermeneutikere, som påstod at hele menneskets måte å eksistere på er hermeneutisk: "Vi mennesker er i verden som forstående og fortolkende historiske vesener" (Thornquist, 2003, s. 151). Thornquist sier også: "All viten, all forståelse forutsetter en bakgrunn av antakelser" (Thornquist, 2003, s. 152). Denne studien oppstod som et resultat av en antakelse, og ettersom hermeneutikken handler om menneskelig liv er det naturlig for meg å være hermeneutisk rettet.

Et prinsipp i hermeneutikken er å forstå "delene ut fra helheten og helheten ut fra delene" (Thornquist, 2003, s. 142). Ingeborg Nebelung (2010) skriver i sin masteroppgave: "Metoden vert ofte skildra med biletet av lauken, der dei ulike perspektiva og meiningane ligg lag på lag rundt fenomena det forskast på. Forskaren si oppgåve vert å "skrelle" løken, og skildre dei ulike laga, perspektiva og meiningane innover mot stadig auka kunnskap og forståing" (Nebelung, 2010, s. 8). Jeg mener hennes beskrivelse av løken er god. Jeg knytter dette til den hermeneutiske "spiral", som den i dag oftest blir kalt. Tidligere ble den kalt den hermeneutiske *sirkel*. Sirkelbegrepet ble kritisert fordi det gav assosiasjon til repetisjon, mens spiral kan ha evigvarende runder.

Hver gang vi forstår en del av virkeligheten, påvirker det vår oppfatning av helheten. Den nye helhetsforståelsen setter delen, eller delene, i nytt lys, og kan gi en ny forståelse av enkeltdelene, som igjen påvirker helhetsforståelsen, osv. (Thornquist, 2003, s. 142).

Jeg har vært hermeneutisk rettet i analysen av datamaterialet, og også da jeg knyttet teori til datamaterialet. Jeg har fått ny innsikt ved at jeg forstod sammenhenger gjennom ny informasjon i intervjuene. Jeg har erfart at jo mer jeg hørte og leste, jo mer lærte jeg. Jeg har også sett aspekter fra intervjuene på nye måter ved å tilegne meg kunnskap om diagnosen og om teorier om favorittmusikk og musikalske preferanser.

Videre synes jeg det er nødvendig å greie ut om en annen hovedretning innen vitenskapsteorien; fenomenologi, som er en annen vitenskapelig tradisjon jeg har forholdt meg til i denne studien.

2.4 Fenomenologi

Fenomenologi er en filosofisk tradisjon som omhandler læren om det som kommer til syne og viser seg. Ordet stammer fra det greske "phai´nomenon"; det som viser seg, og "logos", som betyr lære. I denne tradisjonen rettes ikke oppmerksomheten mot verden uavhengig av personen som erfarer den, men mot verden slik den erfares for subjektet. *Rettethet* og *intensjonalitet* er to synonyme, sentrale begreper, og betyr at subjekter alltid er rettet mot noe, mennesket er alltid bevisst noe (Thornquist, 2003).

Et slagord for fenomenologien er *til saken selv*, som fremholder at fokuset ligger på det som kommer til syne for oss, det som trer frem for oss. Et annet sentralt begrep er *livsverden*, som er den verden vi lever i til daglig, og som vi har umiddelbar fortrolighet og erfaring med (Thornquist, 2003). I fenomenologisk forskning forsker vi på informantens livsverden, med vår egen forforståelse lagt til side. Jeg mener det ville være vanskelig å legge all min forforståelse til side, hvis jeg tar utgangspunkt i ordet "forforståelse". Å kunne lese bygger på forforståelse om at jeg vet hva bokstaver betyr. Å kunne se bokstaver bygger på en forforståelse om at jeg vet hva bokstaver er. Slik vil det være vanskelig å legge til side all sin forforståelse. Men som Thornquist (2003) beskriver det, gir betydningen av forforståelse i fenomenologien en annen mening:

Det gjelder å ikke komme til sakene med fordommer, fiks ferdige kategorier og teorier, men la dem selv komme til uttrykk. Derfor oppfordres det til en åpenhet og til en viss tilbakeholdenhet slik at verden ikke bare tilpasses kategorier definert på forhånd, ferdige forestillinger og tankemodeller. Vi kan forstå – komme til sakene nærmere og fjernere – avhengig av hvilken bevissthetsholdning, erfaring og innføling vi stiller med (Thornquist, 2003, s. 86).

Fenomenologien fremholder å forstå menneskelige handlinger og begivenheter ut fra aktørens eget subjektive perspektiv (Thornquist, 2003). Gro Trondalen (2004) skriver: ”Det impliserer blant annet at opplevelsen ikke blir vurdert som rett eller gal, og gjennom det kan undersøkes uten tanke på sant eller usant” (Trondalen, 2004, s. 57). I denne studien har jeg prøvd å ta utgangspunkt i informantenes livsverden, og prøvd å se verden fra deres ståsted. Jeg har tatt høyde for at informasjonen informantene gav meg er gyldig for dem, og jeg har tatt dem på alvor.

Jeg vil kalle meg hermeneutiker med fenomenologiske intensjoner. Jeg er overbevist om at egne forestillinger og forforståelse ikke kan legges helt bort. Jeg er også overbevist om at man stadig får nye erfaringer, og forstår disse ut fra tidligere forståelser. Jeg har hatt en fenomenologisk tilnærming i både intervjuene og transkriberingen, fordi jeg har forsøkt å ikke tolke. Samtidig er jeg hermeneutiker som forstår ”delene ut fra helheten og helheten ut fra delene” (Thornquist, 2003, s. 142). I denne oppgavens drøfting er jeg hermeneutisk fundert, fordi jeg bruker mine egne erfaringer og antakelser til å se aspekter i nytt lys.

2.5 Intervju

Ordet ”intervju” stammer fra franske ”entrevue”, som er oversatt til ”inter view” på engelsk.⁷ Et intervju er veksling av synspunkter mellom to personer i en samtale som opptar begge (Kvale & Brinkmann, 2009). Et intervju er en samtale om et felles tema. Ett ytterpunkt innen intervju kan være telefonintervju, der formålet er å vite hvor mange timer i uken du trener, mens et annet ytterpunkt kan være personlige samtaler om følelser (Dalen, 2004). Monica Dalen (2004) skriver også at intervju kan være hovedmetoden for innsamling

⁷ Inter betyr mellom og view betyr syn.

av kunnskap, men også bimetode for å skaffe informasjon utenom annet innsamlet forskningsmateriale.

Steinar Kvale og Svend Brinkmann (2009) omtaler det kvalitative forskningsintervjuet som et redskap for å forstå verden sett fra intervjupersonens side. Kunnskap om intervjuobjektets egne erfaringer og opplevelse av verden er målet for denne typen intervju. Evnen til å kunne samtale har mange av oss, og samtalen kan være en måte å tilegne seg kunnskap. Det finnes mange former for intervju, og hvilken form man velger avhenger av informanten og målet med studien. Jeg valgte å bruke kvalitativt semistrukturert livsverdenintervju. Et semistrukturert livsverdenintervju (Kvale & Brinkmann, 2009) brukes når intervjupersonens egne perspektiver på dagliglivet skal forskes på. Målet med denne typen intervju er å få informasjon om informantens livsverden. Det blir kalt semistrukturert fordi det verken er en åpen samtale eller et lukket spørsmålsintervju. Intervjuet foregår mest som en vanlig samtale, men har noen fastsatte spørsmål (Kvale & Brinkmann, 2009) (se vedlegg nr.2, intervjuguide). Jeg valgte denne typen intervju fordi deltakerne i studien har DS, og jeg antok at en naturlig samtale ville være mest gunstig. Denne antakelsen tok jeg med bakgrunn i mine tidligere erfaringer med mennesker med diagnosen.

Kvale og Brinkmann definerer semistrukturert intervju på følgende måte: "En planlagt og fleksibel samtale som har som formål å innhente beskrivelser av intervjupersonens livsverden med henblikk på fortolkning av meningen med de fenomener som blir beskrevet" (Kvale & Brinkmann, 2009, s. 325). Det semistrukturerte intervjuets kjennetegn er at det er satt opp hovedspørsmål, men rekkefølge og ordlyden av spørsmålene er ikke fastsatt (Ryen, 2002). I denne studien ble det naturlig å bruke formen der jeg har nedfelte spørsmål på forhånd, men at intervjuet foregår som en samtale. Jeg brukte spørsmålene som en huskeliste for samtalen, men som regel erfarte jeg at jeg gikk vekk fra spørsmålenes rekkefølge, og lot samtalen flyte på de emnene som kom opp. Denne typen intervju blir også ofte kalt dybdeintervju, fordi man går i dybden på et snevert tema.

I denne studien valgte jeg å gjøre to individuelle intervjuer og et intervju der to av informantene deltok samtidig. Dette var et bevisst valg fra min side, og to av mennene ønsket å bli intervjuet sammen. Jeg hadde en idé om at de ville føle det trygt å ha med den andre, og gjennomførte det derfor på den måten. I ettertid mener jeg dette var en god avgjørelse, ettersom jeg opplevde at de hjalp hverandre frem, og gav hverandre ideer til hva

de kunne si under intervjuet. Disse to mennene er gode venner til daglig, og det kan hende de ble enda tryggere i intervjusituasjonen da de fikk være sammen.

2.6 Om datainnsamlingen

Jeg vil i det følgende gjøre rede for datainnsamlingen og utfordringer tilknyttet dette arbeidet.

2.6.1 Valg av informanter

Prosessen med å finne informanter var utfordrende. Mennesker med DS har et stort spenn i taleferdigheter, og jeg anså det som gunstig å velge informanter jeg kjente til fra før, eller visste noe om. Alle fire informantene er menn, og dette var et tilfeldig utvalg. Jeg utelukker ikke at det kan være forskjell på menn og kvinner, men i denne studien har jeg valgt å konsentrere meg om mannlige informanter.

Det er ikke uproblematisk å intervjuer mennesker man kjenner fra før. Min forkunnskap om en informant kan gjøre at intervjuet utvikler seg annerledes enn det ville gjort om informanten var ukjent. At jeg kjenner informanten vil også gjøre det mulig at han gir meg de svarene jeg "ønsker" å høre, for å hjelpe meg mot målet. Likevel ser jeg på det som positivt i en slik situasjon at jeg kjente en av informantene fra før. Han var antakelig trygg på meg da han kom inn i rommet, og situasjonen kan ha blitt opplevd som mindre formell for han, slik det gjorde for meg. Det var også positivt at jeg kjente litt til hans musikalske livshistorie. Jeg kunne stille noen ledende spørsmål for å få han til å snakke om slikt jeg vet interesserer han.

En annen utfordring i valgprosessen er at mennesker med DS fungerer på forskjellig nivå. Noen fungerer godt alene, mens andre trenger mye hjelp. Jeg ville presentere mangfoldet, og informantene fungerer, i dagliglivet, til forskjellig grad.

Informantgruppen består av 4 menn med DS i aldersgruppen 20-60 år. Alle klarer seg til forskjellig grad selv, og bor i døgnbemannet bolig eller hjemme. Informantene har alle ukentlig musikktilbud, og lytter mye til musikk på fritiden.

2.6.2 Bruk av video i intervju

Alle intervjuene ble filmet. Bruk av video gir det mest nyanserte bildet av hva som foregår i intervjusituasjonen (Dalland, 2007). Jeg valgte å bruke video for å få et mer helhetlig bilde av informantens budskap enn jeg ville fått ved ordinært lydopptak. Mennesker med DS har ofte dårligere utviklet talespråk (Einang, udatert), og de vil muligens kompensere med kroppsspråk. Jeg ser på video som et svært nyttig hjelpemiddel i intervjusituasjoner med mennesker med DS. Under filmingen er kameraet rettet mot informanten, og jeg som intervjuer vises ikke i bildet. Jeg mente det vil være lettere for meg å transkribere når jeg kun hadde ett menneske i synsfeltet. I etterkant har det vist seg at å bruke video var svært gunstig. Jeg har sett nyanser i kroppsspråk som ikke kommer frem i ord, og dette har gitt meg bredere forståelse av hva informanten faktisk mente. Et eksempel kan være bruk av hender for å forklare noe som var vanskelig å si. Som intervjuer kan nervøsitet og konsentrasjon om talespråk bidra til at nyanser i kroppsspråket ikke blir lagt like godt merke til. Informantens kroppsspråk har fortalt meg mye som informanten ikke har uttalt i ord. Tolkning av kroppsspråk avhenger også av min forforståelse, og jeg tolker ut fra tidligere erfarte opplevelser. Jeg fremholder at fortolkning av informantens kroppsspråk ikke nødvendigvis er sannheten.

2.7 Ethiske aspekter

Ordet etikk stammer fra det greske ordet *ethos*, som betyr karakter, og den latinske oversettelsen av dette ordet er *mores*, som er ordet bak moral. *Mores* betyr også karakter, skikk eller vane. Ethiske problemstillinger oppstår fordi man undersøker menneskers privatliv og legger beskrivelsene av dette ut i det offentlige (Kvale & Brinkmann, 2009).

Når man skal gjøre en intervjustudie er det mange etiske aspekter å ta hensyn til. Alle som forsker vil legge vekt på forskjellige aspekter ved etikk, etter hvert som de aktuelle problemstillingene dukker opp. Jeg søkte, og fikk godkjent, hos Norsk samfunnsvitenskapelige datatjeneste (NSD) om godkjenning av prosjektet (se vedlegg nr. 3). Om deltakerne i studien har spesielle vansker, utviklingshemning eller er i en sårbar situasjon er det særlig viktig for forskeren å vise ekstra hensyn (Mohlin, 2009). Når man forsker på mennesker gjør man et ”innbrudd” i livet deres, og etiske valg må tas med hensyn til dette (Jacobsen, 2005).

Kvale og Brinkmann (2009) skriver at man må ta hensyn til etikk i alle stadier av en intervjustudie, og har satt opp syv stadier ved forskning, der man ved alle stadiene må ta hensyn til etikk. Disse er som følger:

Tematisering – Ikke bare diskutere den vitenskapelige verdi av intervjuundersøkelsen, men også ta hensyn til mennesket som skal utforskes.

Planlegging – Hente inn informert samtykke, sikre konfidensialitet.

Intervjusituasjonen – Forskeren må drøfte rundt menneskets opplevelse av intervju-situasjonen.

Transkribering – Konfidensialitetshensyn må tas, samt tenke over hvordan man skriver ned intervjupersonens muntlige uttalelser.

Analysering – Hvor dypt og kritisk skal intervjuene analyseres? Hvordan skal uttalelsene tolkes?

Verifisering – Forskeren skal kun rapportere kunnskap som er sikker og verifisert.

Rapportering – Konfidensialitetsprinsippet må igjen vurderes, og hvilken konsekvens det ferdige produktet har for deltakerne i studien.

(Kvale & Brinkmann, 2009, s. 80-81).

Man må i tillegg ta for seg de aktuelle etiske problemene som oppstår i den aktuelle studien (Mohlin, 2008). Jeg har tatt hensyn til informantene underveis i prosessen. Jeg har sett hvordan han har reagert på spørsmål jeg har stilt, og improvisert spørsmålene deretter. Jeg har valgt å bruke sitater direkte slik informanten sa det, men tenker og håper ikke at dette vil støte informantene.

2.7.1 Informert samtykke

Kvale og Brinkmann (2009) skriver at informert samtykke er at deltakerne i en forskningsstudie skal informeres om studiens formål og design. Deltakerne skal informeres om risikoer og fordeler ved å være med i en slik studie. Deltakerne skal også ha fri mulighet til å kunne trekke seg når som helst. Det informerte samtykket (se vedlegg nr. 1) er en skriftlig avtale mellom deltaker og prosjektleder, der alle detaljer ved prosjektet beskrives.

Det informerte samtykket er elementært når man gjør ulike studier på mennesker. Mie Mohlin (2009) skriver:

Hvis man som prosjektansvarlig velger å inkludere personer som på grunn av sin sykdom, funksjonshemming eller andre årsaker kanskje ikke fullt ut kan forstå hva det innebærer å delta i prosjektet, fordres det følgelig en særlig bevissthet og aktsomhet fra forskerens side (Mohlin, 2009, s. 100).

I denne studien er det flere aspekter å ta hensyn til. Deltakerne har alle DS, men samtlige kan lese. Likevel må jeg ta hensyn til at de muligens ikke forstår konsekvensen av å være med i en forskningsstudie, og velger derfor å skrive informasjonsskrivet på en mindre akademisk måte og med mer lettfattelig språk enn jeg antakelig ville gjort med en annen brukergruppe. På denne måten forsøker jeg å ivareta informantene.

Denne intervjustudien ble grundig informert om; først til deltaker og én pårørende via telefon, deretter ved informasjonsskriv og samtykkeerklæring. Vi gikk også gjennom informasjonsskrivet før selve intervjuet og snakket litt om hvordan intervjuet og deres svar ville brukes. Jeg informerte også om at de vil bli fullstendig anonymisert og at opptakene fra intervjuene vil slettes så snart jeg er ferdig med prosjektet. Jeg ser på informasjon om deltakernes favorittmusikk som lite sensitiv informasjon, fordi de snakker om musikk de liker uten å ha noe å skjule. Jeg velger allikevel å behandle datamaterialet som at det var sensitiv informasjon, i forhold til etiske retningslinjer.

I det første intervjuet hadde jeg med samtykkeerklæringen og informasjonsskrivet på selve intervjuet. Før intervjuet hadde jeg hatt samtaler med informantene og deres foresatte, så de visste hva de gikk til. Til det andre intervjuet sendte jeg ut informasjonsskrivet en stund før møtet, for å erfare forskjellen på disse to måtene å gjøre det på. Jeg erfarte at det var mer gunstig å sende ut informasjonsskrivet før intervjuet, da informantene fikk mer tid til å forberede seg. Dette ble derfor prosedyren med de neste informantene.

2.7.2 Redusert eller manglende samtykkekompetanse

Mie Mohlin (2009) henviser til Den nasjonale forskningsetiske komité for medisin, og

skriver at noen personer har manglende eller redusert evne til å samtykke. Det gjelder følgende personer og tilstander:

- Personer med psykiske lidelser
- Mennesker med psykisk utviklingshemning
- Personer med demens (aldersdemens, Alzheimer, organiske hjerneskader)
- Ruspåvirkete personer
- Akutte forvirringstilstander
- Personer som er bevisstløse, utmattede eller påvirket av alvorlig sykdom
- Barn

(Mohlin, 2009, s. 104).

Som man kan se fra denne listen inngår personer med DS som mennesker med redusert eller manglende samtykkekompetanse. Deltakerne i denne studien er over myndighetsalder, men allikevel følte jeg det nødvendig også å ta kontakt med pårørende. Pårørende kan ha bedre forutsetning for å forklare dette prosjektet til sin sønn enn meg.

2.7.3 Stigmatisering

Å sette fokus på diagnose kan for mange virke stigmatiserende.

I selve utvelgelsen ligger det en fare for at informanter kan oppleve seg som stigmatiserte eller at de blir stigmatiserte av andre, nettopp fordi det viktigste utvalgsriteriet jo nettopp er funksjonshemningen. For noen vil dette være en sår og vanskelig opplevelse (Mohlin, 2008, s. 211).

Mohlins tanker om stigmatisering var noe jeg i valget av informanter tenkte mye på, og jeg opplevde ikke med noen av informantene at dette var et problem. Det er likevel viktig å ta høyde for at det kan være et problem. Informantene fikk informasjon om at de andre deltakerne også har DS.

I dette arbeidet, i samtale med informanter og foresatte, i samtaler med medstudenter og venner, har jeg vært opptatt av at jeg ikke vil stigmatisere deltakerne i studien. Målet er ikke å sette fingeren på noe ved diagnosen, men heller se etter fellestrekk i måten informantene forholder seg til musikk på. Beate Gilje Tummyr (2012) skriver i sin masteroppgave at diagnoser har en viktig funksjon. Hun mener at ved å fortelle om diagnosene kan det gjøre omgivelsene klar over de vansker personen kan ha, fysisk og mentalt. Det klargjør behov for støtte og hjelp, og dermed kan det være lettere for omgivelsene å hjelpe (Tummyr, 2012). Selv mener jeg diagnoser har en viktig funksjon. Jeg søker ikke å sette informantene i bås, men å sette fingeren på noe spesielt ved deres musikkpreferanser, og da er kunnskap om diagnosen essensiell hvis den skulle virke inn på det jeg studerer. Jeg har samtidig fokus på ressurser og ønsker å bidra til å styrke det positive bildet av mennesker med DS.

2.8 Transkribering

Å transkribere vil si å overføre den muntlige samtalen til ord på papiret. Når man skriver ned en samtale mister man mye av essensen, stemmeleie, mimikk, ansiktsuttrykk og kroppsspråk (Dalland, 2007). Datamaterialet uttrykker seg annerledes når jeg leser ordene, og ikke hører opptaket eller ser videoen. Etersom jeg har tatt video til hjelp har jeg fått en mer nyansert oversikt over alt som ble sagt, og det kan supplere til det inntrykket jeg fikk. Jeg ser likevel på det nedskrevne arbeidet som viktig i analysen av materialet. Det hjelper meg å huske. I transkriberingsarbeidet kan man velge å bearbeide teksten slik at den blir mer sammenhengende, men jeg har ikke valgt å gjøre det. Jeg har heller valgt å ta for meg ord for ord, slik ordene ble sagt. Jeg mener at jeg ville overfortolket hvis jeg hadde bearbeidet teksten fra intervjuene, og egen forforståelse ville kommet i veien for det opprinnelige budskapet.

Etter det første intervjuet valgte jeg å transkribere med en gang, for å få en ide om ting jeg bør gjøre annerledes neste intervju. Jeg lærte mye av å høre på meg selv i intervjusituasjonen, og brukte mye tid på å utelukkende høre på meg selv. Hvordan stilte jeg spørsmålene, hvordan svarte jeg, hvordan fulgte jeg opp? Jeg hørte at jeg gjentar mye av det intervjuobjektet sier. Jeg har senere funnet ut at dette er fordi min erfaring med mennesker med DS tilsier at jeg må gjenta mye av det de sier, for å gi dem et "dytt" for å snakke videre om emnet. Jeg har erfart at det er lure å gjenta det de sier som et spørsmål. Eksempel: X:

Jeg liker DDE jeg. Intervjuer: Du liker DDE ja? På denne måten stiller jeg et spørsmål som gjør at de kan utdype og reflektere videre på hvorfor de liker nettopp DDE, og jeg speiler informanten og kan få en bekreftelse på at jeg har forstått han riktig.

2.8.1 Sitater

I analysekapittelet vil jeg ta for meg informasjonen jeg har fått gjennom denne data-innsamlingen. I kvalitative studier er det vanlig å bruke sitater for å presentere resultatene av studien. Sitater kan gi deg som leser et inntrykk av innholdet i intervjuet, og også interaksjonen i intervjusituasjonen (Kvale & Brinkmann, 2009). Bruk av sitater kan gi leseren et inntrykk av hvordan intervjuene foregikk, og ved hjelp av sitater kan jeg bedre uttrykke informantenes mening. I dette arbeidet har jeg fortolket og kategorisert, men uten sitatene ville resultatene kun vært et resultat av min fortolkning, og det er mot min hensikt. Min hensikt er å la disse menneskenes egne meninger komme til sin rett.

2.9 utfordringer

Under intervjuene og i arbeidet etterpå har jeg hatt litt problemer med å forstå alt informantene sier, og jeg har derfor brukt mye tid på å tyde setninger opp mot hverandre. I blant måtte jeg til slutt simulere at jeg forstod det de sa, slik at vi kunne gå videre. Barn med DS har en betraktelig senere språkutvikling enn andre barn. Hvorfor barn med DS har forsinket språkutvikling vet man ikke bestemt, men generelt er nedsatte forutsetninger og problemer med å skille og forstå språklyder noe som ofte blir nevnt (Einang, udatert). Diagnosen DS vil bli greid ut om i kapittel 3, men noen av disse aspektene er vesentlige for dette avsnittet. Det er vanlig i dag at barn med DS får tilbud om å lære Tegn-til-tale, som går ut på at enkle fingertegn forsterker det de sier (Einang, udatert). Mennesker med DS har også trangere munn mens tungen er relativt stor. I noen tilfeller vil tungen henge ut av munnen og bidra til utydelig tale. En ekstra muskel som går fra munnviken til nakken gjør også at fjeset er stivere og talemotorikken kan på grunn av dette svekkes (Holden & Gitlesen, 2006). Informantene i denne studien har vokst opp i en tid der det ikke var vanlig med lik språklig stimuli som i dag, men har alle allikevel stort sett forståelig tale. De greide alle å kommunisere på et visst nivå under intervjuene. Jeg mener det også er nødvendig å presisere at det er store forskjeller innenfor denne gruppen mennesker, og at læring og

trening på språk ofte viser seg å være svært gunstig.

En utfordring i arbeidet har vært informantens tanke om utgangspunkt for intervjuet. Jeg har fått et inntrykk av at to av informantene trodde at intervjuet skulle handle om favorittbandet deres, som er DDE. De snakket derfor ikke om så mye annet, og hadde ofte problemer med å komme på mer musikk da jeg spurte dem. Det kan derfor tenkes at den ene informanten trodde at intervjuet skulle handle om DDE, og derfor hadde innstilt seg på det. Han nevner noen andre sanger når vi snakker om bandet han spiller i, men han forteller meg ikke om han liker denne musikken eller ikke, bare at de spiller det i bandet.

Når en intervjuer mennesker med DS om visse trekk om denne gruppen, ønsker man å få en bredere innsikt om *hele* denne gruppen. I dette tilfellet har jeg bare fått vite noe om de fire jeg har dybdeintervjuet. Det kan være vanskelig å generalisere rundt funnene når intervjugruppen er så liten, men infoen jeg har fått kan likevel gi god dybdeinfo om de spesifikke informantene. Selv om de kommer fra forskjellige steder i landet og har forskjellig bakgrunn, gir deres informasjon meg en *pekepinn* på noe som kan være trekk for hele gruppen. Jeg må likevel, som Jacobsen (2005) også sier, være forsiktig med å påstå at jeg gjennom denne studien har funnet ut noe sikkert om hele denne gruppen mennesker.

2.9.1 Ledende spørsmål

”Det er et veldokumentert faktum at selv en liten omarbeiding av spørsmålsformuleringen i et spørreskjema eller i utspørringen av et øyenvitne kan påvirke svaret” (Kvale & Brinkmann, 2009, s. 182). I intervjusituasjonene erfarte jeg at det kan være lurt å stille ledende spørsmål.⁸ Det kan lede informanten inn på riktig spor, eller hjelpe han å få ideer. Mennesker med DS har ofte dårligere korttidshukommelse (Einang, udatert) og det vil bidra til at de ikke alltid kommer på hva de vil si. Jeg fortalte dem ofte også litt om hva jeg personlig liker av musikk, for å gi dem litt inspirasjon, og muligens gjøre det mindre ”skummelt” å fortelle om favorittmusikken sin. Jeg gav dem også eksempler på hvordan *jeg* føler det i kroppen *min* når *jeg* hører på musikk.

⁸ Jeg ble også rådet av en pårørende om å stille ledende spørsmål.

Jeg er også kritisk til meg selv som intervjuer. I blant har jeg muligens stilt for ledende spørsmål, for eksempel for å hjelpe til med samtaleemne. Jeg måtte omformulere spørsmålene underveis og jeg stilte spørsmålet flere ganger. Dette kan ha bidratt til at informanten har svart slik han tenkte at jeg ville at han skulle svare, eller at informanten har svart noe bare for å svare. Det kan kritiseres at jeg har stilt spørsmål som muligens har ”dratt ordene” ut av munnen på informanten. Kvale og Brinkmann (2009) mener samtidig at ledende spørsmål kan styrke intervjuerens reliabilitet (pålitelighet), fordi ledende spørsmål bidrar til gjennomgående å sjekke intervjuvarenes reliabilitet og for å verifisere intervjuerens fortolkninger.

”Ledende spørsmål kan bevisst stilles av utspørrenerne for å innhente informasjon som de mistenker blir holdt tilbake” (Kvale & Brinkmann, 2009, s. 182). Med tanke på at jeg har kjent en av informantene fra før, følte jeg det nødvendig å stille noen ledende spørsmål for å hjelpe vedkomne på vei. Jeg kjenner til hans musikalske bakgrunn, og visste mye fra før om hva slags musikk han liker.

3. Teori

I dette kapitlet vil jeg ta for meg sentrale teoretiske rammer som omhandler temaet favorittmusikk og DS. Jeg vil gjøre rede for identitetsteorier og hvordan musikalske preferanser kan utvikles, og på denne måten forberede analysekapitlet.

3.1 Favorittmusikk

I arbeidet med å definere begrepet favorittmusikk møtte jeg på noen hindre, fordi dette begrepet har flere synonymer. Favorittmusikk kan være det samme som yndlingsmusikk og musikksmak. Jeg har valgt å bruke ordet ”favorittmusikk”, fordi ordet favoritt betyr den ”med best utsikt til å seire” (SNL, 2013a). Favorittmusikk er den musikken som seirer mest for oss mennesker. Jeg bruker også ”musikksmak” i denne teksten.

Philip Russell (1997) definerer favorittmusikk: ”[...] as stable, long-term preferences for particular types of music, composers or performers” (Russell, 1997, s. 141). Favorittmusikk er den musikken vi liker best over lengre tid. Russell forteller at favorittmusikk kan måles ut ifra lyttetid og hvor høyt man setter sine musikalske preferanser. Det kan argumenteres for at det vil være vanskelig å måle favorittmusikk i en *kvantitativ* studie, og oppnå validitet, fordi musikksmak og favorittmusikk er sterkt knyttet til identitet. Svarene man får i en slik studie kan være feilaktige i forhold til personens virkelige forhold til musikk. Antakelig kan man bli fristet til å lage et bilde av seg selv slik man ønsker å være, og presentere seg selv med den favorittmusikken man vil at andre skal tro at man har. Dette er en utfordring jeg til stor grad også møter i en *kvalitativ* studie.

I denne oppgaven bruker jeg altså ordene ”favorittmusikk” og ”musikksmak”, men jeg har erfart at dette også handler om musikalske preferanser.

Forskjellen på musikalske preferanser og favorittmusikk er kort sagt varigheten av preferansen. Lars Ole Bonde (2009) skriver:

Men tendenser er, at ”musiksmag” brukes om lengerevarende, stabil forkærlighet for bestemte stilarter og/ellers skabende og udøvende kunstnere, mens ”musikpræferencer” brukes om korterevarende og mer situations- eller kontekstbestemt valg af konkret musik (Bonde, 2009, s. 236).

Jeg har en personlig opplevelse av forskjell mellom disse to begrepene. På musikkterapi-studiet skulle jeg skrive en tekst om min musikalske livshistorie, og jeg antok at jeg skulle skrive en tekst om min favorittmusikk. Jeg erfarte da at det ikke handlet om favorittmusikk, men om musikalske preferanser (musikk knyttet til tid, sted eller person), musikk som hadde betydd noe for meg i livets løp. Musikken jeg endte å skrive om er ikke musikken jeg nødvendigvis hører mest på til daglig, men min musikalske livshistorie. Jeg utelukker ikke at et menneskes musikalske preferanser også kan være vedkomnes favorittmusikk.

3.1.1 Hva er musikk?

Det er forskjell på hvordan mennesker definerer musikk. Musikk kan være alt fra puls, pust, naturlyder til store klassiske verk. For andre vil musikk muligens utelukke alt som ikke er toner som er satt sammen til en melodi. Musikk kan være så mangt for hver enkelt, og det vil være vanskelig å sette en fast definisjon på hva musikk *er*. I denne studien er musikk alt det informantene kaller musikk.

Musikkterapeuter har gjerne et pragmatisk musikkssyn, som betyr at man ser på musikk som et sosialt fenomen og som interaksjon (Bonde, 2009). I musikkterapien ligger fokus på klientens initiativ og musikk kan være så lite som den minste kroppslige utfoldelse fra klienten. ”Musikterapeuter tager udgangspunkt i den kliniske anvendelse af musikken og forstår derfor sjældent musik som et autonomt, abstrakt fænomen, men snarere som et middel til selvudtryk og kommunikation” (Bonde, Nygaard Pedersen, & Wigram, 2001, s. 124). Musikken kan brukes til å uttrykke følelser eller kommunisere. Mitt musikkssyn gjør at jeg ser på informantenes musikksmak som et medium for kommunikasjon om hvem de er.

Jeg ser også på musikk som interaksjon når man er alene fordi det foregår noe mellom lytteren (jeg) og artisten eller bandet (en annen); noen må ha gjort noe for at jeg kan lytte til musikken.

3.1.1.1 Musikkopplevelser

Bruscia (1998) beskriver flere typer musikkopplevelser. Jeg tolker musikkopplevelser til måter man kan oppleve musikk, ikke opplevelser *med* musikk, i denne sammenhengen. Han skriver om ”premusikalske” opplevelser, som innebærer vibrasjoner, elektriske signaler, rytme fra motorer, dyreløyer osv. (Bruscia, 1998). Han beskriver også det han kaller ”musikalske” opplevelser, som innebærer kontrollerte og organiserte lyder som gir mening. Det neste er ”ekstramusikalske” opplevelser, som er det som kommer i tillegg til musikken; tekster, historier eller drama. Videre snakker han om ”paramusikalske” opplevelser som er artefaktene, som kan være møbler, personer, objekter eller lys som inngår i det musikalske miljøet. Den siste han beskriver er ”ikke-musikalske” opplevelser, som er reaksjonene som ikke har noen musikalsk intensjon eller betydning, og som ikke kommer fra musikalsk aktivitet (Bruscia, 1998). Disse fem forskjellige måtene å oppleve musikk handler i sin opprinnelige form om musikk brukt i musikkterapien, men jeg vil knytte det til alle menneskers opplevelse og oppfattelse av musikk.

3.1.1.2 Musicking

Christopher Small (1998) begrep ”musicking” innebærer at musikk ikke er et objekt, men noe vi *gjør* i dagliglivet.

The fundamental nature and meaning of music lie not in objects, not in musical works at all, but in action, in what people do. It is only by understanding what people do as they take part in a musical act that we can hope to understand its nature and the function that fulfills in human life (Small, 1998, s. 8).

På norsk kan vi oversette begrepet ”musicking” til ”å musisere” eller ”å musikke”. Jeg synes ikke den norske oversettelsen gir begrepet like mye som det engelske begrepet.

Musicking handler om musikk som verb; å gjøre musikk. Musikk er ikke noe som oppstår av seg selv, men som skapes av mennesker. Med en gang vi mennesker kaller noe for musikk har vi *gjort* noe med det, organisert det på en måte slik at det blir musikk. Bonde (2009) henviser til Gibson som tok i bruk begrepene "Affordance" og "Appropriation", som handler om å tilby og å appropriere. Tia DeNora (2000) har videreført disse begrepene ved å knytte de til musikk. Bonde forklarer det slik: "Musikken muliggjør meningskonstruksjon, og det avgøres i den konkrete kontekst, hvordan mulighetene for mening udnyttes" (Bonde, 2009, s. 110). Musikken i seg selv tilbyr oss noe, og vi velger selv hvordan vi velger å ta i mot det vi blir tilbudt. Denne studien handler i utgangspunktet ikke om informanter som spiller selv men informanter som er aktivt lyttere til musikk. Den musikken de lytter til tilbyr noe eget for dem, og informantene velger selv hvordan de vil bruke det musikken tilbyr.

3.1.2 Musikalske preferanser

Som nevnt tidligere omtaler Bonde (2009) musikalske preferanser som noe som varer kortere og er et mer situasjonsbestemt valg av konkret musikk enn favorittmusikk. Bonde skriver om en studie gjort av Hansen og Hansen i 1991 og skriver: "Musikpræferencer er meningsfulde markører af sociale holdninger og personlighedstræk og markører af stabile individuelle forskelle" (Hansen og Hansen i Bonde, 2009, s. 249). Menneskers musikalske preferanser er ofte en stor del av individets identitet og er ofte av stor betydning.

Utviklingen av de musikalske preferansene skjer hele livet, og alder er en viktig variabel. Bonde (2009) skriver: "For eksempel er aldersprofilen meget forskjellig hos koncertpublikum til forskjellige typer musik, og især i forbindelse med populærmusik er der en tendens til, at aldersforskellen fortsætter som en særlig type "generationsforskel"" (Bonde, 2009, s. 238). Han skriver videre om den typiske utviklingen av musikalske preferanser, og henviser til en oversiktsmodell Dollase lagde i 1997 og Gembris oversikt fra 2005. For å knytte utvikling av musikalske preferanser direkte til denne studien vil jeg nå gjøre rede for noen punkter Bonde skriver om i oversikten over faser i utviklingen. Denne oversikten er selvsagt generell, og gjelder ikke enhver person da alle individer er unike. I barndommen foretrekkes musikk i hurtig tempo på grunn av den kroppslige appelleringen, og popmusikk foretrekkes. Videre omtales utviklingsfasen, der barnet er omtrent ti år. I denne perioden avtar interessen for klassisk musikk kraftig og den musikalske åpenheten

blir mindre. I denne perioden beveger barnet seg mer spontant til musikk og varigheten av musikklyttingen vokser. I denne perioden retter også barnet seg mot de jevnaldrende og foreldrenes innflytelse avtar (Bonde, 2009). Med mennesker med DS er det interessant å knytte teorier om barn opp mot teorier om DS. Mennesker med DS vil ikke nå et voksent mentalt nivå, og forskning viser at IQ avtar med årene (Holden & Gitlesen, 2006).

Albert LeBlanc (1987) skriver om utvikling av musikalske preferanser hos barn og har laget en modell (se figur 1) med oversikt over hvilke aspekter som kan spille inn i utviklingen og påvirke utviklingen av våre musikalske preferanser. Den beskriver også hvilke variabler som spiller inn på hvordan vi oppfatter musikken og hva vi velger å gjøre med den. Modellen viser at det er personlige årsaker og forutsetninger som har betydning for denne utviklingen. Psykiske forutsetninger handler om intensitet i musikken og andre lignende faktorer og kompleksiteten i musikken er avgjørende. LeBlanc skriver at det er vanskelig for barn å forholde seg til kompleks musikk: "It is safe to say that the child will not be able to deal effectively with music stimuli of a complexity suitable for adults" (LeBlanc, 1987, s. 143). Videre er han opptatt av hvor godt utført musikken er. Gjenkjennelighet i musikken har også påvirkningskraft ved at hvis man har hørt noe før som man liker, er det lettere å like musikk som er gjenkjennelig med den musikken.

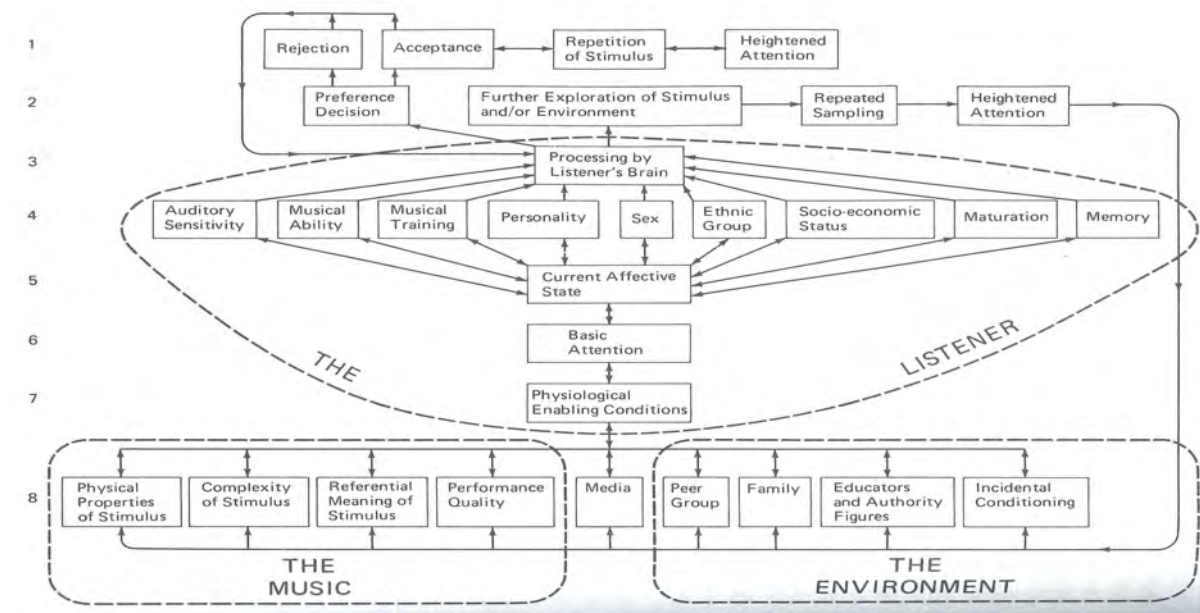

FIGURE 7.1. Sources of variation in music preference.

Figur 1 (LeBlanc, 1987, s. 140)

Modellen sier også noe om hvordan *media* og *samfunnet* kan ha påvirkning på barns utvikling av musikalske preferanser. Radio og TV har forskjellige kanaler som er rettet spesielt mot for eksempel ungdom, eller forskjellig kulturell bakgrunn. Noen kanaler er for voksne, og ungdommer vil sjeldent høre på disse kanalene. Det er fordi kanalen ikke offisielt er ment for dem, og musikken som spilles der vil muligens oppfattes som kjedelig. Småbarn har ikke mulighet til å velge radiokanal og tar også sjelden avgjørelsen om å skru radio eller TV av eller på. I samfunnet kan vi se at jevnaldrende har stor påvirkning på ungdommer men ikke så mye påvirkning på barn. Foreldre og familie har stor påvirkningskraft i barndommen, mens når barnet blir ungdom er det de jevnaldrende som påvirker. Lærere på skolen eller i barnehage er ofte den andre som påvirker barnets musikalske preferanser. Måten man opplever musikken, er også essensiell. Hvis man har en dårlig assosiasjon med en sang, liker man ofte ikke denne musikken videre. Det samme gjelder hvis man har gode assosiasjoner (LeBlanc, 1987). Stålhammar (2004) skriver at musikkens funksjoner også kan være med på å bestemme hvilken musikk vi foretrekker. Musikkens funksjoner kan være en viktig påvirkningskraft lik som media eller jevnaldrende.

Videre skriver LeBlanc (1987) om lytterens påvirkning på seg selv, han skriver om hva det er med lytteren biologisk sett som gjør at de musikalske preferansene utvikler seg som de gjør. Variablene han beskriver er kjønn, personlighet, etnisk bakgrunn, sosioøkonomisk status, minner, musikalsk bakgrunn og modning. Han skriver at man må være interessert for å få med seg musikken og være i en tilstand som gjør at man kan lytte og ikke ignorere. Humør er også en variabel.

Alle disse variablene kan bidra til at barnet, ungdommen eller den voksne tar et preferansevalg. Hvis vedkomne blir anerkjent på dette vil man fortsette å gjenta oppsøkingen av disse stimuliene. Hvis man blir avslått og kjenner seg avvist vil man muligens gå tilbake til å finne seg andre preferanser (LeBlanc, 1987).

An adolescent's music taste depends on a number of different influences. Peers, siblings, the mass media, personal experience, and personality characteristics all play role in the formation of music preference. Psychological or genetic predispositions may even be involved (Christenson & Roberts, 1998, s. 80).

Disse ordene bekrefter LeBlancs (1987) tanker om utviklingen av musikalske preferanser. Det er interessant hvordan mennesker gjør rede for sin egen musikksmak, og at man kan være bevisst hvorfor musikksmaken har blitt slik den har blitt.

Hans Borchgrevink snakker om musikk og følelser i et intervju i tidsskrift for Den norske legeforening:

Musikk kommuniserer til våre følelser både direkte og via de kognitive funksjoner. Det universelle er demonstrert ved at harmoniske intervaller finnes i all musikk, noe som tyder på at dette er noe helt grunnleggende mennesket ønsker å frembringe. Den direkte kommunikasjonen ser man bl.a. ved at spedbarn og mentalt retarderte reagerer og kommuniserer via musikk (Borchgrevink i Gulbrandsen, 2000, avsnitt 3).

Borchgrevink sier videre hvordan musikk man liker kan være kulturavhengig, og at for å ha preferanser må man kjenne nyansene i musikken godt. Derfor må man kognitivt behandle musikken. Dette fører meg inn på neste tema som omhandler kroppslig appellering og musikkens virkning på hjerne og kropp.

3.1.3 Kroppslig appellering

Mange musikkopplevelser er i utgangspunktet en ikke-språklig erfaring, fordi musikken virker direkte på kroppen. Musikk kan gjøre vondt for kroppen (sterke lyder), eller den kan virke helende på kroppen (harmoniske lyder). Ruud (1997) skriver at kroppen noen ganger ikke kan holdes tilbake, for eksempel ved at man *må* danse, eller *må* bevege på hodet eller trampe takten. Bonde (2009) skriver:

Men de to aspekter er tæt forbundne: der findes ikke nogen følelsesmæssig effekt af musikken uden en tilsvarende fysisk, kropslig effekt, og alle lydens fysiske effekter fremkalder uundgåeligt også en psykisk reaktion (Bonde, 2009, s. 68).

Musikken har virkning på kroppen så vel som det psykiske. Det er gjort forskning på hvordan musikk påvirker kroppen og det er bevist at musikk påvirker hjerterytmen. Lytting til musikk forhøyer blodtrykket og bidrar til en økt kroppsenergi som fører til kroppslige bevegelser. Musikken påvirker hjernen som sender signaler ut til kroppen (Bonde, 2009). Ruud (2001) skriver om lydens virkning, at; ”Vi er samtidige kropper, biologisk masse som svinger seg når lydbølgene treffer oss” (Ruud, 2001, s. 126). Bonde (2009) skriver at for barn er musikk og kropp ett, og at vi beveges av musikken på et indre plan. For noen er kroppen et objekt i identitetsdannelsen, som noe ”utenforstående” som inngår i byggeprosessen av identiteten. Fenomenologen Merleau-Ponty hevdet at vi *er* kroppen som vi betrakter fra, den er det utgangspunktet vi er i og orienterer oss fra (i Ruud, 1997).

Kjersti Johansson (2010) skriver at med mennesker med funksjonshemninger må man tenke på at; ”[...] når vi for eksempel synger for en klient med ulike funksjonshemninger, får vi gjerne ikke en rask vokal respons på egen sang” (Johansson, 2010, s. 26). Kroppslige uttrykk vil muligens komme først, og noen klienter vi møter vil uttrykke seg mest gjennom kroppslige bevegelser og gester.

Ved at vi kommuniserer gjennom musikk viser at musikken har en kommunikasjons-egenskap språket ikke har (Borchgrevink, 2008). Hjernen sender signaler til kroppen som gjør at vi får en kroppslig opplevelse av musikk. Audun Myskja og Morten Lindbæk (2000) har skrevet om musikkens virkning på kroppen:

En rekke undersøkelser viser at musikk har innvirkning på sentrale fysiologiske variabler som blodtrykk, puls, respirasjonsfrekvens, hjernebølgemønstre målt ved EEG, kroppstemperatur og galvanisk hudrespons. Musikk kan stimulere immunfunksjonen, målt som økt serumnivå av immunologiske markører som immunoglobuliner og endorfiner (Myskja & Lindbæk, 2000, avsnitt 2).

Dette er alle aspekter som man kan kjenne i kroppen, og jeg knytter dette derfor til kroppslige appelleringer.

3.1.4 Musikkens virkning på hjernen

Hvordan kroppen påvirkes av hjernen er interessant for denne studien. I en forskningsrapport fra 2013 av Chanda og Levitin skrives det om musikkens funksjon på hjernen, og hvordan musikk kan bidra til å motvirke stress og angst:

Music initiates brainstem responses that, in turn, regulate heart rate, pulse, blood pressure, body temperature, skin conductance, and muscle tension, partly via noradrenergic neurons that regulate cholinergic and dopaminergic neurotransmission (Chanda & Levitin, 2013, s. 186).

Dette betyr at hjernen reagerer på musikk ved å sende ut signaler til kroppen som virker på hjerterytme, blodtrykk og lignende kroppslige endringer. De skriver også om hvordan rolig musikk senker pulsen og hurtigere musikk øker pulsen. Dette skjer på grunn av at kroppen setter i gang fysiologiske reaksjoner som tilsvarer signaler knyttet til overlevelse, for eksempel sterke lyder som alarmer. Kroppen tilpasser seg lydene for å være "beredt" på hva som kan komme. Dette sier meg noe om hvorfor vi mennesker bruker musikk, inkludert informantene i denne studien. Musikk har påvirkning på hjernen som har positiv effekt på kroppen.

3.2 Hva er utviklingshemning og Downs syndrom?

Rognhaug og Gonnæs (2008) skriver at det på mange måter er en absurd tanke å skulle definere og klassifisere en gruppe mennesker som utviklingshemmede. De tror at grunnen til at vi gjør dette er fordi samfunnet er opptatt av å ordne tilværelsen i begreper og kategorier. Likevel er det, etter min mening, ofte nødvendig å kategorisere mennesker, friske som syke, for å få et overblikk over eventuelle vansker personen kan ha. Utviklingshemning kan oppstå i fosterstadiet, under fødsel eller etter fødsel. Forskjellige årsaker, som hjerneskade eller skader av sosioemosjonell karakter, kan være utløsende for barnets utviklingshemning (Rognhaug & Gonnæs, 2008).

Verdens helseorganisasjon anslår at omtrent 1,5 % av jordas befolkning har en form for utviklingshemning. Rognhaug og Gommæs (2008) har oversatt American Association on Mental Retardations definisjon av utviklingshemning fra 2002:

Utviklingshemning er en funksjonshemning karakterisert av signifikante begrensninger både i intellektuell fungering og i evnen til tilpasning slik dette kommer til uttrykk i begrepsmessig, sosial og praktisk fungering. Funksjonshemningen oppstår før 18-årsalderen (Rognhaug & Gommæs, 2008, s. 305).

Ofte klassifiseres utviklingshemningen etter grad, som er tatt utgangspunkt i intelligens og atferdsbeskrivelse. Deltakerne i denne studien har mild grad av utviklingshemning (IQ 55-70); ”personen forstår og kommuniserer, men kan ha noen problemer med begrepsforståelsen. Personen har evnen til sosial tilpasning og yrkestrening” (Rognhaug & Gommæs, 2008, s. 307) og moderat grad av utviklingshemning (IQ 35-54); ”personen kan snakke og lære å kommunisere, og har godt utbytte av opplæring i selvhjelpsfunksjoner og sosiale ferdigheter” (Rognhaug & Gommæs, 2008, s. 307). DS er en underkategori av utviklingshemning.

Norsk nettverk for Downs syndrom (forkortet NNDS) beskriver på sine hjemmesider i korte trekk hva Downs syndrom er. Downs syndrom er et syndrom som først ble beskrevet av Dr. Langdon Down i 1866. Først i 1959 ble det oppdaget at syndromet kom av et ekstra kromosom, og siden 1960 har betegnelsen Downs syndrom blitt brukt. DS forårsakes av endring i arvestoffet i cellene som gjør at barna er født med et ekstra kromosom nummer 21, som videre vil si at cellen får 47 kromosomer istedenfor 46 som er normalen. Det ekstra kromosomets egenskaper gjør at barn med DS har en annen utviklingsmulighet enn andre barn, og gir en intellektuell funksjonsnedsettelse (NNDS, udatert). Et syndrom er kort sagt en samling av symptomer. Det er ikke en sykdom.

Det finnes flere forskjeller på barn med DS enn likheter. Barna ligner på sine foreldre, som alle andre barn, og det finnes ingen mennesker med DS som har alle trekkene som beskrives om syndromet (Selikowitz, 2008). Jeg er bevisst på å kalle disse menneskene ”mennesker med DS”. Diagnosen er noe de *har*, og ikke noe de *er*.

Det finnes tre forskjellige typer DS. ”Trisomi 21” er den mest vanlige formen, og betyr at barnet alltid har ekstra kromosom på kromosom nummer 21. ”Translokasjon” er at barnet har et ekstra kromosom 21, men at det fester seg på et annet kromosom. Denne typen DS gir samme utslag som ”Trisomi 21”, men forekommer bare på 4% av mennesker med DS. Den siste typen er ”Mosaikk”, som betyr blanding. Denne typen er slik at barnet har en blanding av celler med 46 og 47 kromosomer, som igjen vil si at barnet har mindre typiske trekk og fungerer bedre. Denne typen forekommer kun på 1 % av mennesker med DS (NNDS, udatert).

Noen typiske trekk ved mennesker med DS er at tungen er stor, øynene er skråstilte, kortere vekst, hender og føtter er bredere, nesen har flatere neserygg, nakken er kortere og tærne ser annerledes ut (større avstand). Leddene er også mer mobile. Diagnosen blir satt ved hjelp av kromosomanalyse,⁹ og vil bestemme typen DS. DS er den vanligste typen utviklingshemning vi har i Norge, og i året fødes det omtrent 60 barn med denne diagnosen. Mange av barna har tilleggsvansker, som hjertefeil, synsproblemer, hørselsproblemer, trange luftveier og sen motorisk utvikling på grunn av ekstra mobile ledd (NNDS, udatert).

På 70-tallet var det vanlig at man trodde at voksne med DS hadde en IQ på mellom tjuufem og femtifem, mens det etter hvert har blitt vanlig å tro at IQ ligger på rundt femti-seksti. Studier viser at intelligens avtar med alderen. Årsaken til dette er ikke dokumentert (Selikowitz, 2008). Utviklingen hos denne gruppen mennesker er ikke bare tregere enn normalt, den er også mer ufullstendig. De fleste personer med diagnosen vil ha behov for hjelp stort sett hele livet. Mennesker med DS bør hjelpes til å nå sitt fulle potensiale, men å tvinge dem over deres kapasitet er ikke ønskelig (Selikowitz, 2008).

Prevalens av syndromet er omtrent én av 700 fødte barn, og man finner syndromet i alle etniske grupper. Det fødes noen flere gutter med DS enn jenter, men forskjellen er ikke stor. Sjansen for å få et barn med DS øker med alderen til mor, men allikevel er to tredjedeler av barna med syndromet født av kvinner under 35 år. Når man er 20 år er prevalensen én av 2000, og det øker til én av ti når man er 49 år (Selikowitz, 2008).

⁹ Kromosomanalyse gjøres ved hjelp av blodprøve.

3.2.1 Myter om musikk og Downs syndrom

“De blir blant annet beskrevet som musikalske, kjærlige, strie og matglad” (Einang, udatert). Dette skriver Einang og påpeker at det i virkeligheten er lite som er typisk med barn med DS. Hvorfor eksisterer denne myten? De erfaringene mange har med mennesker med DS er i forbindelse med musikalske hendelser, eller erfaringer med mennesker med DS og mat. Det kan være fordi diagnosen er spennende for mennesker som ikke har erfaring med denne gruppen, og de vil muligens derfor bli lagt bedre merke til i offentlige sammenhenger. Noen vil si at de ser spesielle ut, eller at de oppfører seg rart, og derfor stigmatiseres de til å være en homogen gruppe, der alle er like. Mohlin (2009) skriver om myter om autisme. Hun skriver at myter ofte oppstår fordi nyansene forsvinner. Når opplevelser med mennesker med DS knyttes til særtrekk ved diagnosen oppstår mytene. Myter om musikk og DS tror jeg har oppstått fordi man har sett korps bestående av mennesker med DS, eller sett deltakere i Dissimilis med DS. Mennesker med DS viser muligens følelser mer direkte enn andre og spillegleden blir derfor tydeligere. Gjennom TV-serien ”Tangerudbakken boretslag”, som er blitt populær i Norge, har mange flere enn før har fått sett mennesker med DS’ glede av musikk. Deres genuine spilleglede er noe som berører TV-seere, og siden følelser er noe man husker godt, oppstår også myter om DS og musikkglede. Likeledes er det med DS og favorittmusikk. Myter oppstår som følge av erfaring med gruppen.

3.3 Identitet

Å skrive om identitet er grunnleggende for tematikken i denne studien, mener jeg. Identiteten til mennesker er bakgrunnen for alt jeg har lært og erfart i arbeidet, fordi musikksmak er knyttet til identitet. Even Ruud har skrevet flere bøker om identitet og musikalsk identitet og har, etter min mening, gode definisjoner på hva identitet er. Ruud (1997) skriver at identiteten har to sider; man blir født og får et personnummer og et navn som utgjør det han kaller den ”offentlige” identiteten. Vi har også en ”subjektiv” identitet, som utvikles gjennom livet, og som skiller et individ fra et annet (Ruud, 1997).

Identitet handler slik sett mer om vår indre, opplevde oppmerksomhet på oss selv, som en "identitetsfølelse". Identitet handler slik sett mer om individets bevissthet om å "være den samme" (idem, latin = den samme). Videre peker identitetsbegrepet mot opplevelsen av kontinuitet i selvpoppfatningen og å være forskjellig fra andre (Ruud, 1997, s. 46).

Gjennom livet er mennesker i kontakt med andre, og blir speilet på atferd, og på denne måten utvikler vi en identitet og blir klar over hvem vi er. Thomas Hylland Eriksen (1997) sier:

Et enkelt sted å begynne en utforskning av identitet, kan være ved utsagnet om at *identitet er det man ser når man ser seg i speilet*. Man vil utvilsomt se en mann eller kvinne på en viss alder; kanskje ser man en person med en bestemt sosial bakgrunn, eller med en bestemt utdanning. Kanskje ser man også en person som tilhører en bestemt religion, nasjon eller etnisk gruppe, og kanskje ser man til og med en hudfarge. Man ser utvilsomt et individ med sin egen personlighet (Eriksen, 1997, avsnitt 2).

Denne beskrivelsen av identitetsbegrepet synes jeg er god fordi den på en enkel måte forklarer de grunnleggende aspektene ved identitet.

Daniel Stern (2003) fremholder at ved omtrent åtte ukers alder begynner barnet å ta øyekontakt og smile på respons. Dette er et veiskille for spedbarnet, fordi det begynner å bli klar over seg selv som individ (Stern, 2003). Stern sier: "Innen dette skiftet i utviklingen skjer, blir barnet vanligvis antatt å befinne seg i en eller annen slags presosial, prekognitiv, preorganisert livsfase som strekker seg fra fødselen til tomånedersalderen" (Stern, 2003, s. 101). Hva tenker spedbarnet disse første månedene? Det er interessant å følge med på hva slags utvikling de har fra de begynner å oppdage seg selv som individ. Det er allerede i denne fasen barnets identitet begynner å formes.

Identitetsbegrepet blir i blant også knyttet til individet som en del av samfunn og verden, fordi identitetsutviklingen er en vesentlig del av menneskers sosialiseringssprosess. Ruud (2011) skriver: "Identitet handler imidlertid ikke bare om å søke kontinuitet bakover i livet, men må også forstås i forhold til hva vi identifiserer oss med" (Ruud, 2011, s. 16). Mennesker har en unik tilpasningsevne som gjør at vi ofte endrer identitet etter hva eller

hvem vi ønsker å være. Å være i relasjon med andre og tid og sted er det Ruud kaller ”selvet i kontekst”, og betyr at mennesker endrer identitet etter konteksten vi er i (Ruud, 2011). Ruud (1997) mener identitet er noe som skapes i støpeformen for hva, eller hvem, vi vil være. Jeg erfarer at identitet er nært knyttet til favorittmusikk, og er interessert i hvilken betydning favorittmusikken kan ha for identiteten.

3.3.1 Musikalsk identitet

I tillegg til den personlige identiteten har vi mennesker en ”musikalsk identitet”. Målgruppa for denne studien lytter til musikk og utvikler sin musikalske identitet som alle andre mennesker, og har derfor også en musikalsk identitet. Ruud (1997) har i sitt arbeid med musikkterapistudenter bedt dem gjøre rede for sin musikalske livshistorie. Studentene leverte en skriftlig redegjørelse og en CD med musikk. Ruud ser på dette datamaterialet som deltakernes musikalske identitet. Han skriver:

Jeg arbeidet her ut fra en overordnet hypotese om at den musikalske identiteten kan leses som et bilde på personlig identitet, eller at musikkopplevelsen kan forstås som et kognitivt kart der ulike dimensjoner som geografisk og lokalkulturell egenart og tilhørighet, religiøse dimensjoner, personlige relasjoner og eksistensielle dimensjoner er innkodet (Ruud, 1997, s. 59).

Ruuds tanker knytter jeg til musikkopplevelser som en sterk del av identiteten. Ruud skriver også at musikken du liker forteller noe om hvem du er. Dette er selvsagt ikke bokstavelig talt, men det gir et innblikk i hvor stor betydning musikk kan ha for menneskers personlige identitet. Jeg knytter musikk til minner fra oppveksten, og jeg knytter musikk til personer. For meg som fremtidig musikkterapeut er min musikalske identitet like sterk som min personlige identitet, fordi musikk er personlig og spesielt for meg, og en stor del av hvem jeg er.

Ruuds tanker oppsummerer godt hva musikalsk identitet er.

Jeg kan skrive fortellingen om mitt liv gjennom å gjenfortelle episodene hvor musikkopplevelsen satte seg fast i kroppen. Og fordi disse fortellingene alltid handler om en større sammenheng – om forholdet til andre mennesker, tid, sted og eksistensielle spørsmål – blir fortellingene om musikkopplevelsene og ”min musikk” alltid en fortelling om ”hvem jeg er” eller hva jeg ønsker å framstå som for meg selv og andre (Ruud, 2001, s. 55).

Gjennom musikk kan man kommunisere følelser og meninger uten å måtte bruke ord, og musikk er derfor en god kanal for kommunikasjon (MacDonald, Hargreaves, & Miell, 2002). På denne måten kan man kommunisere sin identitet gjennom musikken, og musikken kan derfor fungere som et godt verktøy for identitetsmarkering. Musikk kan også brukes som middel for kommunikasjon for mennesker med talevansker eller afasi.¹⁰ For denne gruppen mennesker kan musikk virke svært identitetsforsterkende, fordi man kan si noe om hvem man er gjennom musikken, uten å være avhengig av uttalte ord. Musikk virker slik på de fleste mennesker, men å bruke afasi som eksempel er gunstig fordi det gir et inntrykk av hvor sterkt musikken kan uttrykke følelser uten ord. Jeg har erfart at musikksmaken til informantene i denne studien kan være et uttrykk for deres identitet.

3.3.2 Musikk som identitetsmarkør

Musikk har flere sosiale funksjoner, og kan settes innunder tre hovedområder: mellommenneskelige forhold, stemningsleie og identitetsutvikling (MacDonald et al., 2002). Å være en del av en sosial sammenheng betyr mye for ungdommer i deres identitetsdannelse. Å være i en god vennegjeng er noe de aller fleste ungdommer higer etter, og å lytte til den ”riktige” musikken kan bidra til at man får fortsette å være medlem i gjengen (Mohlin, 2009). Mohlin skriver:

Ungdommenes valg av musikk bestemmes følgelig ikke utelukkende fra deres individuelle identitetsbehov, men tar også utgangspunkt i de identitetsbehovene som finnes i den gruppa de tilhører (Mohlin, 2009, s. 191).

¹⁰ Afasi er en språkforstyrrelse i forbindelse med skade på hjernen (Afasiforbundet, 2007).

At ungdommer bruker musikk som identitetsmarkør er et kjent fenomen. Musikk-tjenesten ”Spotify”¹¹ har en funksjon der man er oppkoblet til det sosiale nettverket ”Facebook”, slik at andre kan se hvilken musikk man lytter til. Denne funksjonen kan ha positiv effekt for ungdommers sosiale identitet, fordi man kan uttrykke seg selv gjennom å vise hvilken musikk man hører på. Man gir gjennom musikken noen ikke-musikalske signaler, og de musikalske preferansene kan ha en allierende funksjon. Like musikalske preferanser gir positive sosiale relasjoner (Mohlin, 2009).

Innenfor musikkterapien fokuserer man ofte på ressurser (Rolvsvjord, 2008).

Ressurser innebærer både noe en person har, som for eksempel personlige egenskaper og ferdigheter, men også det en person har tilgang til gjennom sitt sosiale nettverk, gjennom organisering av samfunnet, gjennom sin kultur. Jeg vil understreke at ressursbegrepet omfatter personens musikalske ressurser [...] (Rolvsvjord, 2008, s. 126).

Rolvsvjord (2008) beskriver her hvordan musikalske ressurser kan være en ekstra styrke. Musikalske ressurser kan være at man vet mye om musikkteori, vet mye om et band, kan spille et instrument eller eier et instrument, eller at man hører på den ”riktige” musikken. Rolvsvjord (2008) sier at bruk av ressurser kan være en kilde til å øke livskvalitet i seg selv. Hun skriver videre om begrepet ”empowerment”.¹² Begrepet handler om at hvis vi har tilgang til og kontroll på ressursene våre kan vi få til hva vi selv ønsker med livene våre. Ruud (2001) sier: ”Musikk er en kilde til å styrke vitalitet, gi opplevelse av kompetanse og følelse av tilhørighet, samt ikke minst gi en sterk følelse av mening og sammenheng i livet” (Ruud, 2001, s. 40-41). Ruuds tanker om musikk som kilde til opplevelse av kompetanse anser jeg som en ressurs mennesker har.

Det kan være vanskelig å *måle* favorittmusikk. Det kan muligens være lite koherens mellom hvilken musikk man lytter til og hvilken musikk man uttrykker at man lytter til. Å opprettholde den identiteten man ønsker at andre skal tro man har, kan bidra til at man pynter på sannheten om egen musikksmak. Menneskers identitet består av egenskaper man har, men også egenskaper man vil at andre skal *tro* man har. Musikksmaken kan også

¹¹ Spotify er et musikkbibliotek som er koblet til internett.

¹² Empowerment betyr, slik jeg har tolket det, ”egenstyrke”.

endres etter kontekst. Personlig liker jeg å høre på én type musikk mens jeg kjører bil, mens jeg liker en annen musikk når jeg skal slappe av. Russell (1997) skriver at mange studier som er gjort om musikksmak er gjort om helheten, og har i liten grad tatt for seg konteksten lytteren er i. Han sier at musikk har sammensatte funksjoner for lytteren fordi man bruker musikk til forskjellige formål. Man bruker musikk for å for eksempel løse utfordringer og Bonde (2009) skriver følgende:

... musikken kan påvirke os og er med til at skabe os som mennesker – kropsligt, bevidsthedsmæssigt, åndeligt; at den kan medvirke til at gøre vores sociale liv rigere, stærkere og mere meningsfyldt. Og at vi mere eller mindre bevidst vælger musik, der på forskellige tidspunkter i vores liv løser disse opgaver optimalt (Bonde, 2009, s. 259).

3.3.3 Anerkjennelse av klientens musikksmak

Musikksmak og favorittmusikk er subjektivt og noe eget i de fleste menneskers liv. Hvis det er slik at musikken kan ha en oppsummerende effekt for identiteten, kan man bli såret hvis andre kritiserer din favorittmusikk. Dette kan resultere i at man begynner å diskutere kvaliteten på musikken og bli svært uenige (Ruud, 1997). Som musikkterapeut er det viktig at man anerkjenner musikken eller følelsene klienten kommer med. Hvis man ønsker toleranse for egne valg, bør man også ha toleranse for andres valg (Ruud, 1997). Anerkjennelse er kort sagt en overordnet betegnelse for kvaliteter ved menneskelig kommunikasjon: lytting, forståelse, bekreftelse, toleranse (Trondalen, 2004).

Samfunnsmusikkterapien fokuserer på hva som skjer for klienten utenfor musikkterapirommet og bruker dette aktivt i terapien. Den fokuserer også på å bidra til å gi klienten bedre forutsetninger for å kunne være et aktivt medlem av samfunnet. At musikkterapeuten kjenner noe til klientens privatliv og musikk kan gi et godt grunnlag for samhandling og dialog som åpner for effekt av terapisisituasjonen. Denne studien kan være interessant for musikkterapien fordi den tar for seg klientens bruk av musikk utenfor musikkterapirommet. Jeg vil påstå at det er interessant for musikkterapeuter å lese om noen grupper klienters mulige musikalske preferanser, og om hvorfor det er slik.

Når klienten kommer inn i musikkterapirommet er anerkjennelse en viktig trygghetsfaktor.

Bruscia (1998) skriver om bruken av musikk i musikkterapien, og legger vekt på seks punkter. Disse seks punktene er:

- Klientens musikalske preferanser og muligheter skal alltid aksepteres uten å dømme.
- Det er klienten som er hovedfokus i terapien, ikke musikken.
- Klienten skal oppleve musikalske opplevelser meningsfullt, og dette skal gi han/hun mulighet til å bruke musikk for å oppnå andre meningsfulle endringer i livet, få nye handlemuligheter.
- Musikk er mer enn deler og lyd, den inkluderer alltid mennesker, opplevelser og et musikalsk produkt.
- I en terapeutisk sammenheng kan vi oppleve musikk gjennom alle sansene våre, og på den måten strekke grensene for musikkopplevelsene.
- Forholdet mellom musikk og andre kunstformer er ofte utnyttet av terapeutiske grunner. Man bruker ofte andre kunstformer også i musikkterapi.

(Bruscia, 1998, s. 94, min oversettelse)

Disse seks punktene beskriver betydningen av at musikkterapeuten må anerkjenne klientens musikalske identitet og klientens musikalske preferanser. Alle mennesker har forskjellige musikalske preferanser og forskjellig musikksmak, og det er viktig for klienten å bli møtt og akseptert for det han/hun er.

Denne studien handler om klienten utenfor musikkterapirommet, i samfunnet, og kan derfor knyttes til samfunnsmusikkterapi. Bruscia sier følgende om samfunnsmusikkterapi:

In community music therapy, the therapist works with clients in traditional individual or group music therapy settings, while also working with the community. The purpose is twofold: to prepare the client to participate in community functions and become a valued member of the community; and to prepare the community to accept and embrace the clients by helping its members understand and interact with the clients (Bruscia, 1998, s. 237).

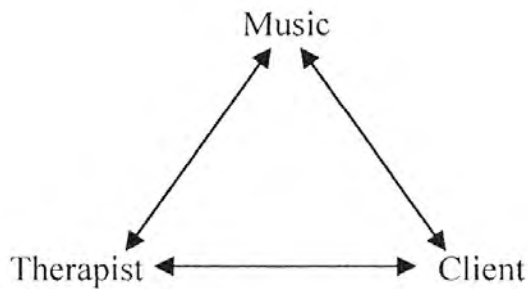
Samfunnsmusikkterapi går ut på å klargjøre både klienten og samfunnet for hverandre, og på den måten gjøre et musikkterapeutisk arbeid for begge parter. Bruscias definisjon på samfunnsmusikkterapi var en av de første, og i Norge har musikkterapeuten Brynjulf Stige jobbet mye for å utarbeide teori om samfunnsmusikkterapien. Stige (2011) har laget et akronym "PREPARE" som danner en liste over kvaliteter samfunnsmusikkterapien har, og kvalitetene er disse:

- Participatory – fagområdet er deltakerorientert og alle kan delta
- Resource-oriented – en ressursorientert tankegang
- Ecological – rettet mot samfunnet, systemteoretisk
- Performative – fremføringsbasert
- Activist – handlende
- Reflective – refleksjonsorientert
- Ethics-driven – etiske hensyn er tatt

(Stige & Aarø, 2011)

Stige (2011) ser på samfunnsmusikkterapien som noe som kan gå utenfor relasjonen mellom terapeut og klient. Han skriver: "Community music therapy practices are focused on the linking of individuals and communities through health-promoting musicking" (Stige & Aarø, 2011, s. 27). Stige ser på samfunnsmusikkterapi som et fagområde som er tredelt, som praksis, fag og yrke, og mennesket i sammenheng med hverandre og samfunnet er en viktig del av samfunnsmusikkterapiens identitet (Stige & Aarø, 2011). Samfunnsmusikkterapi handler sånn sett mer generelt om samfunnet utenfor musikkterapien enn andre musikkterapeutiske fagområder. Det kan være interessant for musikkterapien å vite hva som skjer med klienten i samfunnet utenfor musikkterapirommet. Jeg har erfart at informantene i denne studien hører på musikk på fritiden sin, og ofte bor mennesker med DS i døgnbemannede boliger og disse blir ofte som små samfunn. Menneskene som bor i slike boliger tilbringer mye av sin tid sammen og driver med mange felles aktiviteter på fritiden. Den musikalske identiteten bygges muligens i fellesskap med andre i boligen. Ved å bygge seg en identitet gjennom musikklytting gjør det noe med dem når de kommer inn i musikkterapirommet, og det vil være interessant for meg som fremtidig musikkterapeut.

Musikkterapi består av minst tre elementer; musikk, klient, terapeut (se figur 2.)

Figur 2 (Garred, 2004, s. 132)

Modellen til Rudy Garred (2004) synliggjør samspillmulighetene, eller *møtene* som Garred snakker om, mellom musikk, terapeut og klient. Pilene peker begge veier for å gjøre det synlig at alle de tre elementene påvirker hverandre. Klientens og terapeutens forhold til musikk står sterkt og musikkterapeuten må anerkjenne klientens musikk. Disse tre elementene kombineres på mange forskjellige måter, avhengig av hvordan terapeuten legger opp til klientens musikkopplevelse (Garred, 2004). I denne studien er ikke terapeuten tilstede, noe som er essensielt for at det skal kunne kalles musikkterapi (Bruscia, 1998). Studien handler om deltakernes hverdagsliv, og hvordan de forholder seg til musikk i hverdagen.

Videre vil jeg gå inn i analysen og drøftingen av datamaterialet, og jeg vil knytte erfaringene jeg har fått i datainnsamlingen til teori.

4. Analyse og drøfting

Vignett

Mats og Petter sitter i en sofa. "Du kan ta E6 først du!", sier Mats. Petter sitter og leser på et ark. Idet musikken begynner skvetter begge til, Petter kaster seg bakover, de smiler og ler. Så sitter de litt og venter. De ser på hverandre, ler. En stryker den andre på hodet, den andre gir tilbake. De smiler. Mats begynner å dirigere i luften, gjør seg til i ansiktet, Petter legger hånda på låret til Mats. Refrenget kommer, begge begynner å synge, ser på hverandre, "Kanskje ligg' det nånn i arman hennes no", synger Bjarne Brøndbo, og Petter setter seg inn i armkroken til Mats. De blir sittende sånn og holde rundt hverandre og med hånda på låret, og synger sammen. De lener hodene mot hverandre, de ler og synger. Petter later som om han spiller piano på låret til Mats.

Dette er en beskrivelse av en situasjon fra et av videoopptakene. Informantene svarte kort på spørsmålene og tok ikke mye initiativ, men da jeg spilte DDE på stereoanlegget forandret stemningen seg totalt og begge begynte å danse. Denne episoden sa meg mer enn ethvert ord som ble sagt i intervjuet. Den illustrerer godt hvordan deres favorittmusikk virker direkte på kroppene deres.

I dette kapittelet vil jeg presentere resultatene fra datainnsamlingen, og deretter vil jeg diskutere funnene opp mot teorien i forrige kapittel. Jeg vil presentere informantene med oppdiktete navn. Jeg kaller dem Mats, Petter, Simen og Per. Av etiske hensyn bruker jeg oppdiktete navn, slik at det vil være umulig å kjenne dem igjen.

Jeg innledet intervjuene med å stille noen åpne spørsmål som: "Hører du mye på musikk om dagen? Evt. hva slags musikk?" og: "Hva betyr musikk for deg?". Per svarte på dette at:

Ja, det gjør jeg.

Jeg liker alt mulig.

Simen svarte at han hører mye på musikk, og ramset videre opp band som Åge Aleksandersen, DDE, "svensktoppar" og danseband. Når jeg spurte Per hvilket band som er

hans yndlingsband svarte han at det er Ole Ivars, og senere svarte han Vikingarna. De har også fortalt meg at de liker forskjellige typer hard-rock, artister som Odd Nordstoga, Hans Erik Dyvik Husby og Anne Nørdstie. De nevner flere band i intervjuene, men alle fire snakker gjennomgående om forskjellige danseband, og omtaler dansebandene som sine favorittband. I analysen av datamaterialet kom jeg frem til noen kategorier som var fremtredende for alle intervjuene, og i det følgende vil jeg ta for meg disse og drøfte funnene opp mot teoriene.

4.1 Kategorier:

Jeg kom frem til seks kategorier, og de er som følger: kropp, fellesskap, identitetsmarkør, ”gøy”, gjenkjennelighet og minner (se vedlegg nr. 4). Jeg vil nå ta for meg disse kategoriene med eksempler fra intervjuene.

4.1.1 Kropp

Informantene har beskrevet kroppslige erfaringer, og gestikulert med kroppen når jeg har spurt om hva musikken gjør med dem. Simen sier for eksempel:

Da føler jeg glad inni meg. Også det blir full, full inntrykk da.

Kroppen blir også nevnt her:

Mats: Jeg kjenner inni, langt inni kroppen.

Intervjuer: Du kjenner det inni kroppen ja? Hva er det du kjenner forno´ da?

Mats: DDE

Intervjuer: Kjenner du DDE langt inni kroppen?

Mats: Ja, synger inni her den (peker på hjertet).

Intervjuer: Inni der ja. Inni hjertet?

Mats: Ja, hopper og spretter, den, som en gummiball.

En annen sier, og refererer til danseband:

Ja, det skal jeg si deg! Jeg blir letta! Veldig letta! Jeg blir oppi skyene (viser med armene), jeg danser oppi skyene. Også føler jeg med musikken. Jeg svever samtidig med det de spiller (Per).

Dette blir også sagt:

Og da, da får jeg til også, også blir jeg mer livatt! (Per).

Jeg blir glad, jeg spiller bass (Petter).

Teoriene forteller at utviklingen av musikalske preferanser hos barn ofte handler om musikk i raskt tempo og som har en kroppslig appellering (Bonde, 2009). Resultatene fra denne studien forteller at informantene har det på samme måte. Mennesker med DS kan sjeldent nå et normalt voksent mentalt nivå, og mange kan sammenlignes med barn mentalt (Holden & Gitlesen, 2006). Bonde (2009) skriver at tempo ofte er vesentlig for barns utvikling av musikalske preferanser. Han skriver at barn har mye energi og liker å løpe, og derfor liker musikk med hurtig tempo. Gamle som bruker lengre tid på gjøremål vil like roligere musikk. Å påstå noe slikt kan virke nokså bastant. Dette kan selvsagt gjelde mange mennesker, men egne erfaringer fra eldreomsorgen tilsier at eldre ofte liker musikk med hurtigere tempo som de kan bevege seg til; ofte stimulerer musikk i hurtigere tempo til bevegelse. Det er forskjellig hvordan mennesker bruker musikk, men når man er sliten eller lei er det mange som bruker rolig musikk for å ”matche” kroppens indre stemning. Andre ville muligens lyttet til hard-rock i en lignende situasjon.

Kroppslige aspekter er viktige i forbindelse med musikkopplevelsen, fordi musikk ofte kan kjennes direkte på kroppen. Per forteller meg at han synes det er ”deilig” når refrenget kommer på sangene. Han sier:

Per: Også når det kommer et refreng, da er alle med og synger.

Intervjuer: Ja, det liker du? Hvordan kjennes det da?

Per: Deilig. Først er det vokalisten som synger, først, så får han med seg publikum. Og synger refrenget.

Det virker på meg som om Per liker følelsen av fellesskap når alle synger sammen, og han kjenner det i kroppen sin som en deilig følelse. Per forteller også at han liker å få ”liv i publikum” når han spiller konserter, og jeg tolker det som en kroppslig erfaring han selv har gjort seg, og derfor unner publikum det samme. Pers tanker gav meg en døråpner til den neste kategorien; fellesskap.

4.1.2 Fellesskap

Ruud (1997) skriver om fellesskap som det motsatte av ensomhet. Han skriver at å orientere seg mot samvær kan avverge isolasjon. Å være en del av en gruppe gir oss en kontekst vi kan definere oss selv innenfor. Han skriver at å spille eller fremføre musikk sammen med andre gir en sterk følelse av fellesskap. Jeg formoder at det også gir en sterk følelse av fellesskap å lytte til musikk sammen med andre, være seg på konserter eller på fester eller i mindre sammenhenger.

Anne Balsnes (2011), som skriver om tilhørighet og identitet i kor sier:

[...] For det andre bidrar også musikkopplevelsene til å bekrefte, utvikle og forandre selvet. Dermed får disse opplevelsene en dobbel effekt; de virker der og da i form av økt velvære, og de har langsiktig betydning i form av identitetsutvikling (Balsnes, 2011, s. 37).

Tilhørighet i grupper, om det er kor, korps eller sosiale grupper, er viktig for utviklingen av identiteten. Jeg ser det også slik at det er viktig for opprettholdelsen av identiteten, og erfaringen av å føle at man hører til. Mats sier:

Mats: Vi har starta eget band! Jeg og Petter!

Intervjuer: Har dere det? Hva spiller du da?

Mats: Jeg synger. Vi skal spille inn cd etter hvert.

Intervjuer: Hvilken sang skal dere spille inn da?

Mats: Bare den. [Referer til E6 av DDE som står på].

Mats og Petter har sitt eget fellesskap som jeg tolker til å være viktig for dem. De sier at de har startet et eget band, og det virker som det er viktig for identitetsfølelsen deres.

Per snakker også om en opplevelse i forbindelse med bandet han spiller i som han likte godt:

Hun sang først, også spilte jeg solo.

Denne setningen tolker jeg til at han likte godt å være en del av noe større, og at han måtte vente til den andre var ferdig før han kunne spille soloen sin. Følelsen av å lage noe sammen med andre anser jeg som verdifull. Per snakket også om at han ønsker å dra på en konsert med et danseband og sier:

Åh, bare høre på musikken. Ikke danse, bare høre. Kanskje jeg får mer inspirasjon, som jeg kan ta med tilbake til [bandet] (Per).

Videre snakker han om at han låner inspirasjon fra andre band og sier:

Ja, dem låner jeg. I et sånt refreng, da har jeg solostykke. I refreng. Da er jeg med med en gang! (spiller luftgitar og ler) (Per).

Å spille solo ser jeg også på som viktig for Per som aktivt medlem i bandet. Han sa også:

Per: Kan ikke vi lage en sang begge to a?

Intervjuer: Vet du hva, jeg er utrolig dårlig på å lage sanger! (ler)

Per: Å, ja.

Intervjuer: Jeg spiller heller sangene til andre jeg.

Per: Ja, da er vi på samme lekse!

Søken etter et fellesskap var sterk ved spørsmålet om ikke han og jeg kunne lage en sang sammen, og han gav også en bekreftelse om at vi var på "samme lekse" ved at han også liker å spille andres sanger.

Når man leser om identitetsutvikling hos ungdommer leser man ofte at ungdommer velger musikk etter hva slags grupper de vil, og ikke vil, være en del av. Musikken har flere sosiale funksjoner; mellommenneskelige forhold, stemningsleie og identitetsutvikling (MacDonald et al., 2002) og dette gjelder, selvsagt, også mennesker med DS. Når man blir presentert for

ny musikk er det ofte fra venner og kjente. Ofte liker man musikk vennene sine liker, og man føler seg som en del av noe større enn seg selv. Slik jeg har erfart det i denne studien hører flere mennesker med DS på danseband, og de er slik en del av et fellesskap, der alle har lignende preferanser. Dette handler om å ha noe felles å prate om, et felles holdepunkt. Informantene snakket ikke så mye om seg selv i fellesskap med andre, men allikevel valgte jeg å bruke fellesskap som en av mine kategorier. Informantene snakket derimot om å dra på konsert eller teater og litt om å dra på fest der man danset. Disse tre kontekstene er noe jeg knytter til følelsen av fellesskap. Jeg ser også på informantenes kroppsspråk (jf. vignett) at de knyttes til hverandre gjennom musikklyttingen.

Karette Stensæth og Tom Næss har skrevet en artikkel om bandet RagnaRock,¹³ og om hvordan medlemmene i dette bandet opplever det å være en del av et fellesskap, slik et rockeband er. I denne artikkelen skriver de om identitetsarbeid, og at en av deltakerne omtalte seg selv som utviklingshemmet i intervjuet. De undrer seg om det å delta i et slikt band gav deltakeren en realistisk selvinnsett og skriver: "Did the music (and playing in the band) in fact help him construct a realistic self-view? Or did he say this because people with handicaps tend to applaud more loudly and devotedly than other people do?" (Stensæth & Næss, 2013, In press). At mennesker med utviklingshemning applauderer mer ivrig enn andre kan muligens være en viktig årsak til at vedkomne liker å spille i akkurat dette bandet. Jeg mener at å være en del av et fellesskap, der alle har samme interesser er godt for mennesker. Å føle seg hjemme i en gruppe mennesker som ligner en selv både i uttrykk, handling og væremåte kan styrke ens identitet.

4.1.2.1 Individuell og sosial musikksmak

Som aktiv deltaker av samfunnet har jeg selv opplevd hvordan det er å være ungdom, få nye venner, være en del av et miljø. Mennesker med DS går gjennom den samme sosialiseringprosessen som alle andre, med jevnaldrende, nye venner og nye utfordringer på det sosiale plan. Selv har jeg erfart at musikken jeg hørte på i ungdomsårene ofte var musikk jeg ble presentert for av jevnaldrende og venner. Jeg ble også påvirket av medias omtale av musikk, og min musikksmak utviklet seg deretter. Jeg liker selv å skille mellom to typer musikksmak; *individuell* musikksmak og *sosial* musikksmak. Min individuelle musikksmak

¹³ RagnaRock er et band for mennesker med utviklingshemning (Stensæth & Næss, 2013, In press).

er den musikken jeg setter høyest, og er den musikken som er mest personlig for meg. Min sosiale musikksmak er musikken jeg hører på når jeg er sammen med venner eller i festlige lag. Disse to musikksmakene overlapper hverandre, men er allikevel to forskjellige *deler* av min favorittmusikk. Med dette stiller jeg meg spørsmålet; hvordan er dette for mennesker med DS? Som nevnt har jeg erfart gjennom denne studien at informantene liker mye den samme typen musikk, og de har nokså lik musikksmak. Har dette noe med diagnose å gjøre, eller er det utelukkende miljøet? Av egen erfaring i arbeidslivet med mennesker med DS har jeg sett at det ofte blir til at mennesker med utviklingshemning tilbringer mye tid med andre med utviklingshemning. Dette vil jeg tro er på grunn av fritidstilbud som er lagt opp, og det faktum at de bor sammen i boliger og jobber sammen i vernede bedrifter. Er det derfor så rart at de har lignende musikksmak? Jeg har lik musikksmak som *mine* venner. Resultatene i denne studien viser meg at informantene har noenlunde lik favorittmusikk, men at de hver for seg også hører på annen musikk. Som nevnt tidligere sies det at favorittmusikken utvikles og påvirkes i sosiale sammenhenger; ”Differences in music preference are not random or ideosyncratic, but are shaped by social background and other environmental influences” (Christenson & Roberts, 1998, s. 80). Påvirkes vi mennesker så mye av hverandre, at vi endrer musikksmak på grunn av innflytelse fra andre? Jeg mener at min musikksmak ikke bare påvirkes, men også *utvikles* ved *hjelp* fra mine sosiale nettverk. Mine venner vet hva slags musikk jeg liker, og presenterer musikk for meg som de muligens tror jeg vil like. På denne måten *endrer* ikke nødvendigvis musikksmaken min seg, men den *utvikles*, og det kan også være slik for informantene i denne studien.

4.1.3 Identitetsmarkør

Identitet er som nevnt kort sagt hvem vi er og hvilke egenskaper vi har. Å ha en musikksmak står sterkt forankret i mange menneskers identitet og det er individuelt hva vi liker og ikke. I arbeidet med denne studien var det interessant å se hvordan det å kunne fortelle om sin musikksmak virket viktig for informantens identitet.

4.1.3.1 Musikalske preferanser som kulturell kapital

Kulturell kapital er et begrep som stammer fra Pierre Bourdieu. Det betyr at man har kunnskap om kulturelle uttrykksformer (SNL, 2013b). Mats, Petter og jeg pratet om DDE, og i utgangspunktet hva tekstene deres handlet om. Da fortalte de meg om hva noen av sangene heter.

Mats: E6!

Petter: E6!

Mats: Og rumpa mi. Og likarno´ og her blir det liv rai rai.

Jeg tolket det som at de likte godt å vise meg at de visste navnet på flere sangtitler. Dette gir dem kulturell kapital og deres identitet som DDE-fans markeres. Jeg opplevde også noe lignende med en annen av informantene, da jeg spurte han om han kom på noe mer han ville fortelle meg. Da sa han:

Gylne sko! Egentlig så er det den derre, en sang som passer til kameraet. Det er den. Åh, nå kommer jeg ikke på det. Det er den ... Tango for to! Jeg må bare komme på et navn jeg. Også er det den som jeg liker så godt. Jeg liker mange jeg skjønner du! (Per).

Det var viktig for informanten å gjøre det klart for meg at han likte mange band, og at han hadde stor kunnskap om sangtitler og bandnavn, men at det ble litt vanskelig å komme på. Mats og Petter fortalte også at de hadde dvd-er med DDE, noe jeg tolket til å være viktig for dem. De sa:

Petter: Jeg har dvd også.

Intervjuer: Har du DDE-dvd-en ja? Så morsomt da!

Mats: Jeg også har på dvd jeg!

Intervjuer: Ja, hva da?

Mats: Med DDE. To stykker. En gul, en svart.

Intervjuer: Å, er det morsomt å se på de dvd-ene da?

Mats: Oslo Spektrum, også Rockefeller.

Jeg har erfart at informantene ser på det å kunne spille et instrument eller å være en del av et band, eller å ha musikalske kunnskaper som en god egenskap, en ressurs, hos seg selv.¹⁴ En annen ressurs jeg så at en av informantene hadde, var kunnskap om DDE. Ved at han visste mye om DDE kunne han hjelpe til å forklare ting som vennen hans ville uttrykke, og hans kunnskap om bandet bidro til at det muligens var lettere og tryggere for vennen å prate om temaet. Rolvsjord (2008) skrev om *empowerment* og jeg mener at som deltaker i et band har informantene kontroll over en ressurs i seg selv som gjør at de får til å gjøre noe de ønsker med sitt eget liv.

Mennesker bruker musikk til forskjellige formål for å løse oppgaver i livet, i følge Bonde (2009).¹⁵ Alle informantene i denne studien jobber til daglig i vernede bedrifter. De fortalte at de hører på radio på jobben, men gav ikke uttrykk for at det de hørte hadde noen særlig betydning for dem. Simen fortalte meg at han pleier å høre på mye musikk i helgene. Han sa også at han bruker musikk til hverdagslige gjøremål:

Når jeg, når jeg rydder rommet så gjør jeg det (Simen).

Her viser han til at han pleier å ha på musikk som bakgrunnsmusikk. Det er antakelig lettere for Simen å rydde rommet sitt når han hører på musikk.

”Vi bruker musikk for å fortelle om verdenen om hvor vi hører hjemme i et landskap av utdanning, kjønn, etnisitet, lovlydighet, grad av tilpasning i samfunnet [...]” (Ruud, 1997, s. 106). Denne setningen forteller meg for det første at musikk kan uttrykke identitet, og for det andre at identiteten man uttrykker at man har, vil gjenspeile det miljøet eller den personen man føler seg mest komfortabel i å være. Selv om man ”pynter litt” på sannheten, vil bruk av musikk som identitetsforsterker uttrykke noe om hvem man er. Mats og Petter, som ble intervjuet sammen, snakket mye om DDE, fordi dette er favorittbandet til dem begge. Petter ville ikke snakke om noe annet enn DDE. Per fortalte at hans yndlingsband var Ole Ivars, og han kunne navnet på flere sanger. Han sa også at han hadde hørt en del på DDE i det siste, og at han hørte på de omtrent hver dag. Petter kunne navn på mange DDE-sanger og hadde med en pose med CD-er for å vise meg. I intervjuet hørte vi på en av sangene sammen, og hadde på CD-en i bakgrunnen.

¹⁴ Se tidligere, punkt 3.3.2.

¹⁵ Se tidligere, punkt 3.3.2

Underveis i intervjuet ville Per vise meg en CD-plate han hadde liggende på TV-en.

Ja, jøsses. Jeg kan jo TV-en også, også har jeg sånn country, også har jeg eget opplegg jeg og. Kan du ta den der oppe? Jeg vil ikke gå fra kameraet skjønner du! Den ligger oppå der! (peker, intervjuer går og henter) Sånn, oppå tv! (Per)

Per var opptatt av å ikke gå vekk fra intervjusituasjonen og det å forbli i kamerafokus, og jeg tolker det som at det er viktig for han å stå frem med dette, og at han kan få sagt sin mening om sin favorittmusikk. I utgangspunktet ville han at jeg skulle bruke hans fulle navn, men av etiske hensyn valgte jeg å ikke gjøre det. På en annen side kan det være etisk riktig å gjøre det. Stensæth og Næss skrev om dette temaet i sin artikkel, der informantene insisterte på at de ville stå frem med fulle navn på grunn av at de ville at andre skulle vite at det var deres stemme som hørtes (Stensæth & Næss, 2013, In press). Dette styrker identitetsfølelsen og dermed også helseeffekten.

I arbeidet med identitets-kategorien opplevde jeg at det var utfordrende å finne sitater eller gester som omhandlet dette temaet, men ved gjennomsyn av videoen så jeg flere aspekter som kan knyttes til identitet. At Mats og Petter holdt rundt hverandre er et tegn på fellesskapsidentitet. Minnene de får når de lytter til musikk sammen, er også identitetsforsterkende for informantene.¹⁶

4.1.4 "Gøy"

I begynnelsen av hvert intervju snakket vi om de hørte mye på musikk, og hva slags musikk. Videre spurte jeg de om hvordan de trodde at livet deres ville vært hvis de ikke hadde hatt musikk, og til dette svarte de blant annet:

Åh, det hadde vært kjedelig (Simen)

Det hadde vært, vært, vært, kjempetrist (Per)

¹⁶ Se punkt 4.1.6

Disse sitatene tolker jeg som at de er glade for at de har musikk i livet sitt, og at de ville kjedet seg hvis de ikke hadde musikk. Musikkbruk er ofte knyttet til glede (Vestad, 2012). Vestad skriver om bruk av musikk hos barn, og skriver at barna ofte anvendte ordet ”gøy” når de skulle beskrive musikken for hverandre. Dette gjelder for informantene i denne studien også: Ordet ”gøy” er det fremtredende. Jeg har derfor valgt å bruke dette ordet som kategori. Ved gjennomgang av datamaterialet har jeg fått se at informantene lyste opp, og så ut til å ha en gledefylt opplevelse når jeg enten snakket om musikk eller satte på musikk. Informantene uttalte flere ganger i løpet av intervjuene at de liker den musikken de liker på grunn av at de synes det er morsomt, ”gøy” eller andre lignende ord. At noe er gøy har kanskje også med den kroppslige appelleringen å gjøre, det at man spontant begynner å bevege seg til musikk. En av informantene fortalte også at han pleier å være på dansefester, der de hører på danseband. Han fortalte meg at alle på festene liker danseband og synes det er gøy å danse til denne musikken.

Simen snakket om barnemusikk, om Karius og Baktus, og sa:

Ja, de er så morsomme! (smiler) (Simen).

Morsomt er også et ord de bruker om musikken de liker.

I intervjuet med Mats og Petter begynte de ofte å le hvis jeg nynet på musikk, eller lignende. For eksempel sang jeg litt på ”Det går likar no” av DDE og da begynte de å le begge to. Dette tolker jeg som at de føler glede og gjenkjenning når de hører favorittmusikken sin.

Hvis jeg igjen skal knytte voksne med DS til utvikling hos barn, på grunn av mentale aspekter, er det flere egenskaper ved sangene til DDE og Ole Ivars som er morsomme. Sangene handler ofte om litt grove ting, og rumper, utedoer og annen barnlig glede. Sangene jeg har hørt på har et morsomt utgangspunkt, musikken er livlig og teksten underholdende. Etter arbeidet med transkriberingen av datamaterialet har jeg lyttet mye til musikken deltakerne i studien presenterte meg for, og jeg har funnet noen trekk ved musikken som går igjen. Musikken er i utgangspunktet i ”up beat” tempo, mens teksten og melodien er såpass tydelig at man enkelt kan få med seg ordene. Musikk med høyt tempo bruker vi ofte for å ”gire opp”. Ruud (2001) skriver at rytme, harmoni og tempo bidrar til å

lede oss mot en bestemt stemning eller opplevelse. Å bruke musikk på denne måten tror jeg de fleste mennesker gjør. Marie Skånland (2012) skriver at musikk kan fungere for å øke og minske kroppslig energi. I intervjuene spurte jeg informantene om hva slags musikk de hører når de er glade, lei seg eller lignende, og de svarte ”litt forskjellig”. Altså at de hører på musikk i forskjellige sinnstilstander.

Jeg tok tak i to av utviklingsfasene som Bonde (2009) skriver om,¹⁷ der barnets musikalske åpenhet blir mindre og interessen for klassisk musikk avtar. Dette er også perioden der man beveger seg spontant til musikk og jevnaldrenes meninger har påvirkningskraft. På grunn av kroppslig appellering foretrekkes musikk med høyt tempo. Disse to fasene i utviklingen kobler jeg til mennesker med DS, fordi disse menneskene har forsinket utvikling (Einang, udatert), og utviklingen stopper ved et punkt. Jeg knytter det spesielt til svarene jeg har fått i denne studien. Per fortalte gjennom intervjuet at han liker danseband best, men også noe annen norsk musikk. Da jeg spurte han om han hører på for eksempel artisten Lady Gaga sa han:

Nei! Ikke den! Men, hu skriker så høyt! (Per)

Da jeg spurte Mats og Petter om de hørte på for eksempel artistene Rihanna eller Lady Gaga tolket jeg kroppsspråket deres til at de ikke hadde noen kjennskap til hvem de er, og svarte nei på spørsmålet. Jeg spurte Simen om han liker noe klassisk musikk, og svaret var kort og kontant; nei, det syns han var kjedelig. Han fortalte at han liker musikk han kan danse til.

4.1.4.1 ”Gøy” med musikk på fester

Fester er en sammenkomst ment for å ha det hyggelig, ”gøy”. Det er et festlig fellesskap. En av informantene fortalte meg at han pleier å være på fester med andre utviklingshemmede, der det danses. Jeg spurte han om han ville fortelle meg om en morsom opplevelse med musikk og da svarte han:

Å danse til (Simen).

¹⁷ Se tidligere, punkt 3.1.2

Dette var hans spontane svar, og jeg tolker det slik at han forbinder morsomme opplevelser med musikk med dans. Når man skal spille musikk på en fest er det ønskelig at alle som deltar på festen liker musikken, og ofte er det mange som begynner å danse. Dans er et uttrykk for glede og for at man liker musikken. At musikk appellerer til kroppen gjør at man får lyst til å danse. Hva skjer hvis man spiller musikk som ingen liker på fest? Hvordan kan man tilpasse musikken så den passer til alle? Det er så godt som umulig, men man kan spille musikk som appellerer til alle. Informanten fortalte meg at på festene han er på hører de utelukkende på danseband, og alle som er på festen liker denne musikken. Jeg spurte han om noen synes den musikken er kjedelig, og det avkreftet han.

4.1.4.2 Favorittmusikk – positive følelser

Er favorittmusikken kun knyttet til positive følelser? Må favorittmusikken vår være noe vi synes er morsomt, eller behagelig å høre på? Kan det muligens være musikk som tenner noe i oss og som gjør oss irriterte? Dette er spørsmål jeg stiller meg når jeg ser gjennom datamaterialet. Ruud (2001) skriver: "Mens de negative følelsene får oss til å snevre inn bevisstheten, får de positive følelsene fram muligheter og nyorienteringer" (Ruud, 2001, s. 42). Simen forteller at han ofte hører på musikk når han rydder rommet, ved at musikken antakelig bidrar til å få frem positive følelser. Er det alltid slik at negative følelser bringer frem noe negativt i oss? Jeg tror at vi mennesker kan bruke negative følelser til å oppnå noe positivt. Kanskje en del av favorittmusikken er musikk som bringer vonde følelser, som man kan snu om til noe positivt? Skånland (2012) skriver at ikke bare har musikken den funksjonen at den kan bringe frem positive følelser, men den kan også stenge ute negative følelser og tanker, og dette er en egenskap jeg mener er god med musikken. Jeg spurte Mats om når han hører på musikk, og foreslo om det er når han er glad eller lei seg, og da svarte han:

Mats: Jeg blir glad jeg!

Intervjuer: Blir du glad? Men hvis du er lei deg da, og du hører på musikk, blir du glad da?

Mats: Ja! (ler).

Dette kan jeg tolke til at Mats bruker musikk for å bli glad hvis han er lei seg. Personlig vet jeg at musikk kan ha en positiv effekt på meg hvis jeg er lei meg.

Skånland skriver også at selv om hun verdsetter de forskjellige følelsenes funksjoner er det tydelig at musikk som frembringer positive følelser hos mennesker er det som har spesielt positive utfall for individet (Skånland, 2012). Muligens kan musikk også brukes for å frembringe negative følelser for å kjenne på disse. Ruud (2001) skriver at musikken åpner noen vinduer hos oss mennesker som gjør at vi lettere kan kjenne på følelser og også åpne for refleksjon om hvordan vi har det.

4.1.5 Gjenkjennelighet

Bonde (2009) skriver om strukturelle aspekter ved musikken. Han skriver at musikk med klar oppbygging, gjentakelser, identifiserbare variasjoner, klare perioder og avrundede temaer blant annet er musikk mange foretrekker. Dansebandmusikken har tekster som ofte handler om lignende temaer, hyggelige temaer som kan bringe gode følelser. Dans og kjærlighet er hyppig nevnt og det er gjenkjennelig for deltakerne i denne studien. Selve musikken er også gjentakende. Gitar-, saksofon- eller trekkspill-melodien ligner ofte hverandre eller har lignende oppbygging. Det er også ingen tvil om når refrenget kommer, og forventningene bygges opp mot refrenget. Dette er noe jeg ser går igjen hos flere av dansebandene og DDE. I samtale med Per la jeg merke til at han ofte blandet Ole Ivars og DDE når vi snakket om sangtitler.

Per og jeg snakket sammen om norsk musikk;

Intervjuer: Det går mye i norsk? Svensk også eller?

Per: Ikke så veldig.

Intervjuer: Hvorfor tror du at du hører på mest norsk musikk a´?

Per: Fordi dem får med seg alle ord! Da kan jeg lære tekstene.

Språk i musikken er essensielt for informantene i denne studien, og de gir alle uttrykk for at de liker best musikk der de forstår teksten. Gjenkjenning av ord gjør det lettere å forholde seg til musikken. Som nevnt tidligere har barn med DS en ofte tregere språkutvikling enn

andre barn og mange vil ha problemer med å lære engelsk (Einang, udatert). Dette ser jeg på som en viktig grunn til at informantene best liker norsk og svensk musikk. Per prøvde flere ganger i løpet av intervjuet å komme på engelske band og sangtitler, men kom aldri på hva de het.

4.1.5.1 Tilgang til musikk

Per og jeg snakket om tilgang på musikk, og hvor han blir presentert for ny musikk. Jeg spurte om noen presenterer det for han, eller om han finner det selv. Til det svarte han:

I huet! Jeg finner det selv. Jeg går og titter (Per).

Med dette refererer han til platebutikker. Per har ikke tilgang på internett, og har derfor ikke mulighet til å finne musikk der. Skånland (2012), som har skrevet en doktoravhandling om bruk av MP3-spillere i hverdagslivet, skriver:

As mentioned earlier, the accessibility of music via the Internet, makes it easier to explore and listen to different types of music, perhaps leading to an expansion of one's musical taste (Skånland, 2012, s. 146-147).

Skånland sier at det muligens er større kjangs for å utvide sin musikksmak om man har internetttilgang. Dette knytter jeg til Per, som muligens ikke har de samme forutsetningene for å utvikle sin musikksmak eller sitt musikalske bibliotek som andre, fordi han ikke har tilgang til internett. De andre informantene snakket ikke om innhenting av musikk, så jeg kan kun ta utgangspunkt i Pers uttalelser. Simen, på en annen side, fortalte meg at han ønsker seg iPod til bursdagen, og jeg tolker det som at han har kjennskap til musikalske tjenester på internett. Han har også, slik han uttrykte det, en mer mangfoldig musikksmak enn for eksempel Per.

4.1.5.2 Hjernens gjenkjennelsesevne

Hjernen kan kjenne igjen musikk vi liker og ikke liker, og det er muligens derfor vi fortsetter å like denne musikken.¹⁸ Hjerneforsker Oliver Sacks utforsker hvordan hjernen reagerer på musikk (Nova, 2009). Noen hjerner kan ikke skille musikk, mens andre er sensitive for den minste musikalske nyanse. I en film forteller Sacks at han alltid har foretrukket Bach, mens Beethoven ikke har vært av særlig interesse. Denne filmen handler om en studie Sacks gjør, og han stiller selv som prøveperson.¹⁹ Teamet rundt han består av forskere innen nevrologi på Columbia University. Filmen viser Sacks som legges i en CT-skanner, to musikkstykker spilles; ett av Bach, ett av Beethoven. Underveis i musikkavspillingen får vi se hvordan Sacks hjernehalvdeler reagerer på musikken. Etter musikkens slutt prater de sammen om hvordan det følte. Han har også et apparat for hånd hvor han kan plote inn mengden følelser på en skala fra 1-7. Sacks forteller at han ble ”blown away” av Bach, og refererer til spesielle steder i musikken som traff han spesielt, og deretter forteller han at Beethoven ikke gjorde noe spesielt inntrykk på han. Dette stemmer overens med hjerneskanningen og aktiviteten i hjernehalvdelene. Deretter skal de gjøre eksperimentet igjen; to stykker spilles, ett av Bach, ett av Beethoven. Forskjellen er nå at han ikke kjenner til stykkene fra før, og i samtalen etterpå forteller han at han ble nokså forvirret fordi han ikke kjente igjen musikkstykkene, og han sier at han ikke ble særlig beveget av verken Bach eller Beethoven. Hjerneskanningen viste derimot noe annet. Da Bach ble spilt var det stor aktivitet i begge hjernehalvdeler, mens det var lite eller ingen aktivitet da Beethoven ble spilt. Dette viser at hjernen hans kunne skille mellom musikken, selv da han var forvirret (Nova, 2009).

Denne filmen er interessant også for denne studien. Den beviser at hjernen kan skille musikk fra hverandre selv om man ikke vet hvem det er som spiller. Dette kan knyttes til sjangerpreferanser. Informantene liker alle diverse danseband, og hjernen gjenkjenner raskt musikken og sender ut signaler som gjør at man føler positive emosjoner.

¹⁸ Se tidligere, punkt 3.1.4

¹⁹ Filmen er hentet fra www.youtube.com

4.1.6 Minner

Music moves through time, it is a temporal medium. This is the first reason why it is a powerful *aide-mémoire*. Like an article of clothing or an aroma, music is part of the material and aesthetic environment in which it was once playing, in which the past, now an artifact of memory and its constitution, was once a present (DeNora, 2000, s. 66-67).

Disse ordene er hentet fra Tia DeNoras bok "Music in everyday life", og jeg ville bruke disse ordene for å forklare hvordan musikk kan være minner for mennesker. Flere av informantene snakket om musikk de hørte på i barndommen, og Per sa:

Per: Noe med en gammel låt, som jeg likte godt. Noe med blåklokka.

Intervjuer: Ja, den blåklokkevikua?

Per: Ja! Den liker jeg veldig godt. Det var den eneste sangen jeg likte. Når jeg var unge. Når jeg var hjemme hos noen, som hadde den plata (gjør til stemmen): "Kanke du spille den en gang til?" (ler) Den hørte jeg på til jeg var ennå voksen.

Mats og Petter nevnte sanger som Mikkel Rev og Bæ, bæ, lille lam og sa:

Den er fin! Den likte jeg! (Mats).

Mats nevner også Kaptein Sabeltann med stor iver. Og de fortalte meg at de likte Kaptein Sabeltann da de var små og at de skulle til Kristiansand samme sommer for å se Kaptein Sabeltann-forestilling. Per fortalte også:

Også er det en som jeg liker så godt. Jeg liker mange skjønner du! Sånne barnelåter. Her kommer Pippi Langstrømpe, den liker jeg, også liker jeg Emil i Lønneberget. Av Astrid Lindgren. Også Ronja Røverdatter.

Jeg merker meg at Per bruker ordet "liker" om denne musikken, som om det er musikk han hører på fremdeles, og jeg legger merke til at han for eksempel har film om Madikken og noen barneCD-er. Når jeg spør om han liker Kaptein Sabeltann svarer han:

Ja! Jeg ønsker meg den plata. Plata, også videoen (Per).

Videre tolker jeg at musikken kan gi dem minner om gamledager;

Når dem synger "Änglarna fanns"²⁰, da blir jeg mere. Eller mere. Blidere! Fordi jeg liker sangen, og da tenker jeg tilbake igjen. Til gamledager (Per).

DeNora skriver: "[...] music reminds them of who they were at a certain time – a moment, a season, an era – and helps them to recapture the aesthetic agency they possessed (or which possessed them) at the time" (DeNora, 2000, s. 65-66). Minner om seg selv i en musikalsk kontekst, eller i en kontekst der musikk spilte en liten rolle, kan bidra til at vi mennesker husker hvem vi en gang var. Per fortalte meg en historie fra sin barndom:

Når jeg var liten, gutt, da hadde jeg trommestikker, også spilte jeg på bordet. Jeg bare showa og showa, med trommer, og plutselig gikk bordet i stykker. Da spilte jeg hardt på trommestikkene da (ler og viser med hendene) (Per).

Denne historien fortalte han meg med det jeg tolket som stor stolthet, og dette minnet gir han mulighet til å kunne formidle til meg hvem han en gang var. Jeg knytter dette til det Ruud (1997) skriver:

Dette er episodene som "gjør en forskjell", som medvirker til at fortiden blir konkret og levende. Personene kan bruke musikken til å skape kronologi og kontinuitet i livet, til å huske sin alder gjennom de hendelsene som knytter seg til bestemte sanger [...] (Ruud, 1997, s. 148).

At Per fortalte meg denne historien gav meg et innblikk i hans personlige livshistorie. Hans minner om seg selv som barn, gjorde fortiden virkelig for han. Simen fortalte meg at han pleide å spille luftgitar på rommet sitt da han var liten, og at han noen ganger også gjorde det på fest. Dette minnet viser meg også noe om hvem Simen er og var.

Per fortalte også at han liker godt å spille for publikum.

²⁰ "Jag trodde änglarna fanns" er en sang av bandet Ole Ivars.

Det er som å gi dem en gave. Det jeg hadde lyst på, med bandet, var å dra på en sånn fengsel, og opptre for dem. Og ha med meg bandet dit. Jeg tenkte på dem, at de kan få gamle minner tilbake, det er det jeg vil. For de som sitter der. De innsatte. Også glemmer dem hvorfor de sitter der (Per).

Utgangspunktet for denne uttalelsen var at jeg spurte om det var noe mer han ville fortelle meg, og da fortalte han meg dette. Han sa også:

Ja, også glemmer dem alt det dem har gjort. Også husker de tilbake til barndommen igjen. Jeg tenker på dem som sitter der. Og har det vondt. Så tenker jeg, jeg gir gave til de folka. Som sitter inne.

Videre sier han:

Gi dem en gave. Fra gamledager. Det blir jo noen gamle låter, og det gjør vi. Vi har noe fra Vazelina fra gamledager. Mange sånne gamledager da. Gamle låter. Da får de tilbakeblikk på sin egen barndom. Gi dem tilbake igjen, gamledager. De blir et annet menneske. Og det har jeg tenkt på.

Slik jeg tolker dette vil Per gi andre muligheten til å ta i mot musikk som middel for å bringe frem minner. Han liker å tenke på gamledager og vil gi andre muligheten til å gjøre det samme ved at han spiller for dem med bandet sitt.

5. Oppsummering

Gjennom denne studien har jeg forsøkt å besvare problemstillingen: ”Er det slik at én type musikk fenger mer enn annen musikk for mennesker med Downs syndrom, og hvilken betydning kan favorittmusikk ha for deres identitet?” Jeg har brukt intervju som metode i en kvalitativ studie og jeg har kommet frem til resultater som gir svar på problemstillingen min. Et av studiens formål var å forsøke å sette fingeren på et fenomen som kan være interessant for musikkterapeuter.

5.1 Kritikk av studien

Deltakerne i denne studien er fire menn med DS, og representerer ikke alle mennesker med DS. Dette er menn fra tre forskjellige miljøer, og resultatene i denne studien kan muligens gjenspeile disse miljøene. Likevel kan jeg, i en kvalitativ studie som denne, bare si noe om de gjeldende informantene.

Man kan diskutere i hvilken grad resultatene av studien er gyldige. Jeg mener at svarene informantene har gitt meg er gyldige for dem, og jeg må ha det som utgangspunkt for min analyse. Det er interessant å overveie om de har ramset opp band eller artister de kjenner til for å hjelpe meg. Det kan også ha hendt at informanten jeg kjenner fra før svarte noe for å hjelpe meg på vei. Jeg var forberedt på hva slags svar jeg kunne få før jeg intervjuet informantene. Særlig to av informantene hadde jeg noe kjennskap til fra før, og visste derfor noe om deres musikalske preferanser. Etersom min forforståelse bestod av visse tanker om mennesker med DS´ musikksmak, hadde jeg en idé om hva studien ville resultere i.

Er det den subjektive opplevelsen av musikk som er avgjørende for preferanseprofilen? Jeg skrev om Oliver Sacks´ hjerne, som kunne skille favorittmusikken hans fra annen musikk. Han ble ikke følelsesmessig berørt av ukjent musikk av hans favorittkomponist. Hjernen, derimot, gjenkjente musikken. Jeg antar at for informantene avhenger favorittmusikken deres av minner og følelser knyttet til musikken. Favorittmusikken deres var ofte tilknyttet en historie. Hjernen har evnen til å gjenkjenne musikk. Musikalske preferanser er knyttet til minner om tid, sted og person. At hjernen kan gjenkjenne ukjent musikk fra favorittartisten, er ikke nødvendigvis synonymt med at denne musikken er menneskets favorittmusikk.

5.2 Konkluderende avslutning

Kategoriene jeg kom frem til i analysen var: Kropp, identitet, fellesskap, minner, gjenkjennelighet og ”gøy”. Kategoriene representerer det jeg tolker som de mest sentrale overskriftene i det informantene forteller meg om deres musikksmak og favorittmusikk. De snakket om kroppslige erfaringer, fellesskap, minner og hvor gøy de synes det er å høre på musikk. Identitet ligger til grunn for mange av disse uttalelsene, fordi historiene ofte er personlige, og sier mye om informanten. Da de snakket om sin favorittmusikk fortalte de at de synes det er ”gøy” eller ”deilig” å høre på den aktuelle musikken. Informantene har gitt inntrykk av at favorittmusikken deres er sterkt forankret i deres identitet. Det fremstod som betydningsfullt for informantene å formidle noe om seg selv og musikk. Deres favorittmusikk har stor relevans i deres hverdagsliv. Det kan argumenteres for at favorittmusikk og identitet kan sees i sammenheng. Identiteten og favorittmusikken står, slik jeg ser det, i et gjensidighetsforhold til hverandre. Identiteten kan formes ved hjelp av favorittmusikken, og favorittmusikken kan utvikles ved hjelp av identiteten.

Jeg har erfart at de fire informantene liker danseband best, men at de også liker annen musikk. I analysen nevnte jeg at tre av fire nevnte flere band eller artister. Samtidig erfarte jeg at det de snakket hyppigst om var dansebandene, som DDE og Ole Ivars.

Jeg spurte meg også; hvorfor hører informantene på musikken de gjør? Musikken barn liker er ofte musikk i hurtig tempo og dette har jeg erfart i intervjuene at informantene i denne studien også gjør. Både DDE og Ole Ivars og andre band er musikk det går an å danse til. Jeg skrev at barn beveger seg spontant til musikk, og informantene fortalte meg at de liker musikk de kan danse til. Kroppsfølelser er noe informantene ofte beskriver, og kropp er nært knyttet til musikk. Da jeg i problemstillingen spurte om det er én type musikk som fenger mer enn annen har jeg fått svar som kan bekrefte dette. Samtlige informanter har nevnt de samme artistene og bandene. Med dette kan jeg konkludere med at informantene i denne studien liker flere av de samme artistene. Om dette er en direkte effekt av syndromet de har kan jeg ikke påstå, men jeg mener å se at det har noe med mental alder, og utvikling av musikalske preferanser, å gjøre.

Hvor går så veien videre? Å studere menneskers favorittmusikk har gitt meg stor interesse for temaet. Å gjøre en større studie om temaet ville vært interessant, fordi jeg har erfart at

favorittmusikk er en betydningsfull del av menneskers identitet. Egne følelser om egen favorittmusikk bekrefter dette. Informantenes historier har berørt meg, fordi deres sterke følelser for sin favorittmusikk er fremtredende. Å snakke om favorittmusikk kan for noen være privat eller ubehagelig, fordi det nettopp er sterke følelser knyttet til temaet. At informantene åpent har fortalt meg om sin favorittmusikk gjorde at jeg lærte dem å kjenne på en helt spesiell måte.

Jeg ønsker å avslutte med det sitatet jeg mener oppsummerer hvordan informanten føler det når han hører på sitt favorittband; DDE.

Mats: Jeg kjenner inni, langt inni kroppen.

Meg: Du kjenner det inni kroppen ja? Hva er det du kjenner forno´ da?

Mats: DDE

Meg: Kjenner du DDE langt inni kroppen?

Mats: Ja, synger inni her den (peker på hjertet).

Meg: Inni der ja. Inni hjertet?

Mats: Ja, hopper og spretter, den. Som en gummiball.

Favorittmusikk virker kroppslig og følelsesmessig for informantene, og er en betydningsfull del av deres identitet.

Litteratur

- Afasiforbundet. (2007). Hva er afasi? *Afasiforbundet*. Hentet 11/4-13, fra <http://www.afasi.no/Afasi>
- Balsnes, Anne. (2011). "Sangen har gitt meg et nytt liv": Kor, identitet og helse. I K. Stensæth & L. O. Bonde (Red.), *Musikk, helse, identitet* (Vol. 2011:3). Norges musikkhøgskole, Skriftserie fra Senter for musikk og helse. Oslo: NMH-publikasjoner.
- Bonde, Lars Ole. (2009). *Musik og menneske : introduktion til musikkpsykologi*. Frederiksberg: Samfundslitteratur.
- Bonde, Lars Ole, Nygaard Pedersen, Inge, & Wigram, Tony. (2001). *Musikterapi : når ord ikke slår til : en håndbog i musikterapiens teori og praksis i Danmark*. Århus: Klim.
- Borchgrevink, Hans M. (2008). Nevrobiologisk grunnlag for musikkterapi. I G. Trondalen & E. Ruud (Red.), *Perspektiver på musikk og helse. 30 år med norsk musikkterapi* (Vol. 2008:3, s. 189-203). Norges musikkhøgskole, Skriftserie fra Senter for musikk og helse. Oslo: NMH-publikasjoner.
- Bruscia, Kenneth E. (1995). The Process of Doing Qualitative Research: Part 1: Introduction. I B. L. Wheeler (Red.), *Music Therapy Research. Quantitative and Qualitative Perspectives*. Phoenixville: PA Barcelona Publishers.
- Bruscia, Kenneth E. (1998). *Defining music therapy*. Gilsum, NH: Barcelona Publishers.
- Chanda, Mona Lisa, & Levitin, Daniel J. (2013). The neurochemistry of music. *Trends in Cognitive Sciences*. Vol. 17, Hentet 8/4-13, fra http://download.cell.com/images/edimages/Trends/CognitiveScience/TICS_1180.pdf
- Christenson, Peter G., & Roberts, Donald F. (1998). *It's not only rock & roll : popular music in the lives of adolescents*. Cresskill, N.J.: Hampton Press.
- Dalen, Monica. (2004). *Intervju som forskningsmetode : en kvalitativ tilnærming*. Oslo: Universitetsforlaget
- Dalland, Olav. (2007). *Metode og oppgaveskriving for studenter*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- DeNora, Tia. (2000). *Music in everyday life*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Einang, Anne Grethe. (udatert). Down syndrom, Muligheter og utvikling. Hentet 18/2-13, fra <http://www.downsyndrom.no/downsyndrom>

- Eriksen, Thomas Hylland. (1997). Identitet. Hentet 9/1-13, fra <http://folk.uio.no/geirthe/Flerkultur.html>
- Garred, Rudy. (2004). *Dialogical dimensions of music therapy : framing the possibility of a music-based therapy*. Aalborg: Aalborg University, Institute of music and music therapy.
- Gulbrandsen, Pål. (2000). En harmonisk askeladd, Vi intervjuer Hans M. Borchgrevink. *Tidsskrift for Den norske legeforening*. Hentet 25/3-13, fra <http://tidsskriftet.no/article/6749/>
- Holden, Børge, & Gitlesen, Jens Petter. (2006). Tidlig intervensjon for barn med Downs syndrom: En atferdsanalytisk tilnærming. *Tidsskrift for Norsk Psykologforening*. Hentet 26/2-13, Vol 43, fra http://www.psykologtidsskriftet.no/index.php?seks_id=242151&a=2
- Jacobsen, Dag Ingvar. (2005). *Hvordan gjennomføre undersøkelser? : innføring i samfunnsvitenskapelig metode*. Kristiansand: Høyskoleforlaget
- Johannessen, Jarle. (2006). Hva er autisme? Hentet 11/4-13, fra <http://www.autismeforeningen.no/autisme/hva-er-autisme.html>
- Johansson, Kjersti. (2010). Kroppslig samspill i musikkterapi. I K. Stensæth, A. T. Eggen & R. S. Frisk (Red.), *Musikk, helse, multifunksjonshemming* (Vol. 2010:2, s. 23-40). Norges musikkhøgskole, Skriftserie fra Senter for musikk og helse. Oslo: NMH-publikasjoner.
- Kvale, Steinar, & Brinkmann, Svend. (2009). *Det kvalitative forskningsintervju* (T. M. A. R. J. f. Anderssen, Trans.). Oslo: Gyldendal akademisk.
- LeBlanc, Albert. (1987). The Development of Music Preference in Children. I J. C. Peery, I. W. Peery & T. W. Draper (Red.), *Music and Child Development* (s. 137-157). New York: Springer-Verlag New York Inc. .
- MacDonald, Raymond A. R., Hargreaves, David J., & Miell, Dorothy. (2002). *Musical identities*. Oxford: Oxford University Press.
- Mohlin, Mie. (2008). Ethiske aspekter ved musikkterapeutisk forskning og utviklingsarbeid. I G. Trondalen & E. Ruud (Red.), *Perspektiver på musikk og helse, 30 år med norsk musikkterapi*. Norges musikkhøgskole, Skriftserie fra Senter for musikk og helse. Oslo: NMH-Publikasjoner.
- Mohlin, Mie. (2009). *Hverdagsmusikk : en intervjuundersøkelse av ungdommer med høytfungerende autisme eller Asperger syndrom*. (Doktoravhandling til graden ph.d.), Norges musikkhøgskole, Oslo.

- Myskja, Audun, & Lindbæk, Morten. (2000). Hvordan virker musikk på menneskekroppen. *Tidsskrift for Den norske legeförening*. Hentet 27/3-13, fra <http://tidsskriftet.no/article/3262/>
- Nebelung, Ingeborg. (2010). *Meistringsopplevingar og musikkterapi : ei intervjuundersökning* (Masteroppgave), Norges musikkhögskole, Oslo.
- NNDS. (udatert). Informasjon om Downs syndrom. Hentet 18/2-13, fra <http://www.dowsyndrom.no/downsyndrom>
- Nova, PBS. (2009). Inside Oliver Sack's brain. Hentet 27/2-13, fra http://www.youtube.com/watch?v=AyY1ul_DbcQ
- Rognhaug, Berit, & Gommæs, Ulf Tore. (2008). Utviklingshemning - mangfold og lærehemning. I E. T. Befring, Reidun (Red.), *Spesialpedagogikk* (s. 299-326). Oslo: Cappelen Damm AS.
- Rolvjord, Randi. (2008). En ressursorientert musikkterapi. I G. Trondalen & E. Ruud (Red.), *Perspektiver på musikk og helse. 30 år med norsk musikkterapi* (Vol. 2008:3, s. 123-139). Norges musikkhögskole, Skriftserie fra Senter for musikk og helse. Oslo: NMH-publikasjoner.
- Russel, Philip (1997). Musical taste and society. I D. J. Hargreaves, North, A.C (Red.), *The social psychology of music*. Oxford: Oxford University Press.
- Ruud, Even. (1979). *Musikkterapi: temahefte*. Oslo: Musikk i skolen.
- Ruud, Even. (1997). *Musikk og identitet*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Ruud, Even. (2001). *Varme øyeblikk : om musikk, helse og livskvalitet*. Oslo: Unipub.
- Ruud, Even. (2011). Musikk, identitet og helse : hva er sammenhengen? I K. Stensæth & L. O. Bonde (Red.), *Musikk, Helse, Identitet* (s. 13-24). Norges musikkhögskole, Skriftserie fra Senter for musikk og helse. Oslo: NMH-publikasjoner.
- Ryen, Anne. (2002). *Det kvalitative intervjuet : fra vitenskapsteori til feltarbeid*. Bergen: Fagbokforl.
- Selikowitz, Mark. (2008). *Down syndrome : the facts*. Oxford: Oxford University Press.
- Skånland, Marie. (2012). *A technology of well-being. A qualitative study on the use of MP3 players as a medium for musical self-care*. (Doktoravhandling til graden ph.d.), Norges musikkhögskole, Oslo.
- Small, Christopher. (1998). *Musicking : the meanings of performing and listening*. Hanover: University Press of New England.
- SNL, Store Norske Leksikon. (2013a). Favoritt. *Store Norske Leksikon*. Hentet 13/2-13, fra <http://snl.no/favoritt>

- SNL, Store Norske Leksikon. (2013b). Kulturell kapital. *Store norske leksikon*. Hentet 30/4-13, fra http://snl.no/kulturell_kapital
- Stensæth, Karette, & Næss, Tom (2013, In press). "Together!" RagnaRock, the Band and Their Musical Life Story. I L. O. Bonde, E. Ruud, M. Skånland & G. Trondalen (Red.), *Musical life stories. Narratives on health musicking* (Vol. 6). Skriftserie fra Senter for musikk og helse. Oslo: NMH-publikasjoner.
- Stern, Daniel N. (2003). *Spedbarnets interpersonlige verden*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Stige, Brynjulf, & Aarø, Leif Edvard. (2011). *Invitation to community music therapy*. New York, NY: Routledge.
- Stålhammar, Börje (2004). *Musiken - deras liv. Några svenska och engelska ungdomars musikerfarenheter och musiksyn*. Örebro: Universitetsbiblioteket.
- Thornquist, Eline. (2003). *Vitenskapsfilosofi og vitenskapsteori for helsefag*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Trondalen, Gro. (2004). *Klingende relasjoner: en musikkterapistudie av "signifikante øyeblikk" i musikalsk samspill med unge mennesker med anoreksi*. (Doktoravhandling til graden ph.d.), Norges musikkhøgskole, Oslo.
- Tumyr, Beate G. . (2012). *Viktige stemmer. En intervjuundersøkelse om hvordan noen ungdommer ved en spesialskole opplever å delta i en skoleforestilling*. . (Masteroppgave), Norges musikkhøgskole, Oslo.
- Vestad, Ingeborg L. (2012). "Da er jeg liksom glad ..." Om musikk og helse i barns hverdagslige omgang med musikk. I G. Trondalen & K. Stensæth (Red.), *Barn, musikk, helse* (Vol. 2012:3, s. 123-146). Norges musikkhøgskole, Skriftserie fra Senter for musikk og helse. Oslo: NMH-publikasjoner.

Forespørsel om deltakelse i forskningsprosjekt

”Hiv og hoi, en intervjuundersøkelse om favorittmusikk”

Bakgrunn og hensikt

Dette er et spørsmål til deg om å delta i en studie for å bidra til å øke forståelsen om fenomenet favorittmusikk. Favorittmusikk er den musikken, artisten eller bandet, du liker aller best. Jeg er masterstudent i musikkterapi ved Norges musikkhøgskole i Oslo, og holder på med min avsluttende masteroppgave. Derfor ønsker jeg å spørre om hvilken musikk du liker. Jeg har valgt å skrive om dette temaet fordi jeg er interessert i å vite noe om hva som er favorittmusikk for forskjellige mennesker. Jeg har valgt akkurat deg fordi utvalget består av voksne med Down syndrom, og på grunn av min interesse for mennesker med DS.

Hva innebærer studien?

Studien innebærer at jeg skal foreta ett intervju. Jeg kommer til å ønske å ta opp intervjuet på video for å være bevisst kroppsspråk i tillegg til hva man direkte sier. Jeg vil bruke video for å se hele deg når du snakker, se flere ganger og som en hjelp til å huske. Intervjuet vil foregå slik at jeg har noen spørsmål, som jeg stiller, men jeg ønsker at vi kan snakke åpent rundt hva som er din favorittmusikk og hva det betyr for deg. Jeg vil også sørge for at intervjusituasjonen skal oppleves som trygg for deg.

Hva skjer med informasjonen om deg?

Informasjonen som registreres om deg skal kun brukes slik som beskrevet i hensikten med studien. Alle opplysningene vil bli behandlet uten navn og fødselsnummer eller andre direkte gjenkjennerende opplysninger. En kode knytter deg til dine opplysninger gjennom en navneliste.

Det er kun jeg og min veileder som har tilgang til informasjonen som kan knyttes direkte til deg, og det vil ikke være mulig å identifisere deg i studien som publiseres, du bestemmer i så fall om navnet ditt skal brukes. I arbeidet med studien vil materialet lagres kun på en ekstern enhet og låses inn bak tre låser. Når studien er ferdig vil alt av materiale slettes,

dette vil skje innen sommer 2015. Studien er meldt til personvernombudet for forskning, Norsk Samfunnsvitenskapelig datatjeneste (NSD)

Frivillig deltakelse

Det er frivillig å være med på studien. Du kan når som helst og uten å oppgi noen grunn trekke ditt samtykke. Dette vil ikke få konsekvenser for din videre behandling. Dersom du ønsker å delta, undertegner du samtykkeerklæringen nederst på siden. Om du nå sier ja til å delta, kan du senere trekke tilbake ditt samtykke uten at det påvirker din øvrige behandling. Dersom du senere ønsker å trekke deg eller har spørsmål til studien, kan du kontakte meg på mobilnummer (*sensurert*) eller på e-post mari.a.johannessen@student.nmh.no
Jeg håper du vil delta, og gleder meg til å treffe deg!

Med vennlig hilsen

Mari Aspaas Johannessen

(*sensurert*)

Samtykke til deltakelse i studien

Jeg er villig til å delta i studien

-

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Jeg bekrefter å ha gitt informasjon om studien

-

(Signert av forskeren, dato)

Intervjuguide

Til DS:

Innledende spørsmål:

- Hører du mye på musikk om dagen? Hva slags musikk?
 - Hva betyr musikk for deg?
-
1. Hva er din favorittmusikk? / Hva er den fineste musikken du vet om?
 2. Hvorfor liker du akkurat denne musikken?
 3. Har du hatt det sånn hele livet?
 4. Hva var favorittmusikken din før?
 5. Spiller du noe musikk selv?
 6. Hva gjør musikken med deg? Opplever du det i kroppen?/følelsene dine?

Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS
NORWEGIAN SOCIAL SCIENCE DATA SERVICES

Harald Hårfagres gate 29
N-5007 Bergen
Norway
Tel: +47-55 58 21 17
Fax: +47-55 58 96 50
nsd@nsd.uib.no
www.nsd.uib.no
Org.nr. 985 321 884

Karette Stensæth
Senter for musikk og helse
Norges Musikkhøgskole
Slemdalsveien 11
0369 OSLO

Vår dato: 11.05.2012

Vår ref:30476 / 3 / MSI

Deres dato:

Deres ref:

TILBAKEMELDING PÅ MELDING OM BEHANDLING AV PERSONOPPLYSNINGER

Vi viser til melding om behandling av personopplysninger, mottatt 18.04.2012. All nødvendig informasjon om prosjektet forelå i sin helhet 08.05.2012. Meldingen gjelder prosjektet:

30476	<i>Hiv og hoi! En intervjuundersøkelse om favorittmusikk blant mennesker med Downs syndrom</i>
Behandlingsansvarlig	<i>Norges musikkhøgskole, ved institusjonens øverste leder</i>
Daglig ansvarlig	<i>Karette Stensæth</i>
Student	<i>Mari Aspaas Johannessen</i>

Personvernombudet har vurdert prosjektet, og finner at behandlingen av personopplysninger vil være regulert av § 7-27 i personopplysningsforskriften. Personvernombudet tilrår at prosjektet gjennomføres.

Personvernombudets tilråding forutsetter at prosjektet gjennomføres i tråd med opplysningene gitt i meldeskjemaet, korrespondanse med ombudet, eventuelle kommentarer samt personopplysningsloven og helseregisterloven med forskrifter. Behandlingen av personopplysninger kan settes i gang.

Det gjøres oppmerksom på at det skal gis ny melding dersom behandlingen endres i forhold til de opplysninger som ligger til grunn for personvernombudets vurdering. Endringsmeldinger gis via et eget skjema, http://www.nsd.uib.no/personvern/forsk_stud/skjema.html. Det skal også gis melding etter tre år dersom prosjektet fortsatt pågår. Meldinger skal skje skriftlig til ombudet.

Personvernombudet har lagt ut opplysninger om prosjektet i en offentlig database, <http://www.nsd.uib.no/personvern/prosjektoversikt.jsp>.

Personvernombudet vil ved prosjektets avslutning, 15.05.2015, rette en henvendelse angående status for behandlingen av personopplysninger.

Vennlig hilsen

Vigdis Namtvedt Kvalheim

Marte Sivertsen

Kontaktperson: Marte Sivertsen tlf: 55 58 33 48
Vedlegg: Prosjektvurdering

Avdelingskontorer / District Offices:

OSLO: NSD, Universitetet i Oslo, Postboks 1055 Blindern, 0316 Oslo. Tel: +47-22 85 52 11. nsd@uio.no
TRONDHEIM: NSD, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, 7491 Trondheim. Tel: +47-73 59 19 07. kyrre.svarva@svt.ntnu.no
TROMSØ: NSD, SVF, Universitetet i Tromsø, 9037 Tromsø. Tel: +47-77 64 43 36. nsdmaa@sv.uit.no

Personvernombudet for forskning

Prosjektvurdering - Kommentar

Prosjektnr: 30476

Formålet er å undersøke mennesker med Downs syndrom sitt forhold til musikk, hva slags musikk de hører på og hvorfor. Utvalget består av personer med Downs syndrom og musikkterapeuter, 5-10 totalt. Rekruttering gjøres via eget nettverk. Det vurderes som nødvendig for formålet å inkludere informanter som i utgangspunktet kan ha redusert samtykkekompetanse.

Data samles inn gjennom:

- 1) intervju med musikkterapeuter. Det er oppgitt at det ikke registreres noen personopplysninger om musikkterapeutene, jf. telefonsamtale 08.05.12, slik at denne delen faller utenfor meldeplikten.
- 2) intervju og/eller gruppeintervju med personer med Downs syndrom. Informantene som er over 18 år samtykker selv på bakgrunn av skriftlig og muntlig informasjon om prosjektet. Prosjektleder gir også informasjon til informantens foreldre. For informanter som er under 18 år innhentes det i tillegg aktivt samtykke fra foresatt, jf. telefonsamtale 08.05.12.

Det er oppgitt at setningen om at "utvalget består av voksne med Downs syndrom" vil omformuleres, jf. telefonsamtale 08.05.12.

Personvernombudet vurderer informasjonen som tilfredsstillende forutsatt at det tilføyes et felt for signatur for foresatt for personer under 18 år.

Personvernombudet ber om å få tilsendt revidert informasjonsskriv før dette gis til utvalget.

Det vil gjøres lyd- og/eller videoopptak av intervjuene som behandles elektronisk. Datamaterialet vil være knyttet til direkte personidentifiserende opplysninger via kode som viser til en koblingsnøkkel. Personvernombudet vurderer at det vil kunne bli registrert sensitive personopplysninger om helseforhold, jf. personopplysningsloven § 2 nr. 8 c).

Personvernombudet legger til grunn at veileder og student setter seg inn i og etterfølger Norges musikkhøgskole sine interne rutiner for datasikkerhet, spesielt med tanke på bruk av privat pc og eksternt enhet til oppbevaring av personidentifiserende data.

Datamaterialet anonymiseres ved prosjektslutt, innen 15.05.2015. For at datamaterialet skal være anonymt, må lyd- og videoopptak, koblingsnøkkel og direkte personopplysninger (navn, e-postadresse og telefonnummer el.) slettes og indirekte personidentifiserende opplysninger (bakgrunnsopplysninger som diagnose, alder og kjønn) slettes eller grovkategoriseres, slik at ingen enkeltpersoner kan gjenkjennes i materialet av noen.

Kategorier datamateriale

<p style="text-align: center;"><u>Kropp</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Danse - Hjertet - Synger inni kroppen - Blir glad ”inni seg” - Livner til når jeg setter på musikk - Letta/svever - Blir rørt av å spille for folk 	<p style="text-align: center;"><u>Fellesskap</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Konsert - Fest - DDE - Synge sammen - Danseband -> dansing - Refreng – ”deilig” når alle synger sammen 	<p style="text-align: center;"><u>Identitet</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Som musiker - DDE-fan (sosial kapital) - Ramser opp sanger (kapital) - Musikalsk livshistorie - Tilbakemeldinger fra publikum - Spille solo - Peiling på musikk
<p style="text-align: center;"><u>”Gøy”</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Morsomme tekster/ord - Morsom melodi (latter) - Blir glad - Livet hadde vært kjedelig/trist uten - Ole Ivars - Luftgitar - Gøy å danse - Liv i publikum - Grove tekster - Gøy å spille 	<p style="text-align: center;"><u>Gjenkjennelighet</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Norsk tekst. Forståelighet - Enkle melodimønstre - Gjentakelser - Lite tekst – lett å lære - Får med seg alle orda - Andre preferanser 	<p style="text-align: center;"><u>Minner</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Kaptein Sabeltann - Gamledager - Blåklukkevikua - Barnesanger - At musikk bringer tilbake minner